

ONLY FOR RUSSIANS

Een eerste verkenning:
de representatie van arbeidsmigranten
in het Petersburgse medialandschap

E.J. Beune – 3232581

Masterthesis

Film- en Televisiewetenschap

Faculteit Geesteswetenschappen

Universiteit Utrecht

Begeleid door:

Ansje van Beusekom

Januari 2012

Universiteit Utrecht

ONLY FOR RUSSIANS

Een eerste verkenning:
de representatie van arbeidsmigranten
in het Petersburgse medialandschap.

Project: Masterthesis
Film- en Televisiewetenschap, Universiteit Utrecht

Auteur: Lisan Beune
lisanbeune@gmail.com

Periode: Blok 2, 2011-2012

1^e begeleider: Ansje van Beusekom
a.c.n.vanbeusekom@uu.nl

2^e begeleider: Vincent Crone
v.c.a.crone@uu.nl

Organisatie: Nederlands Instituut in Sint Petersburg

Contact: Mila Chevalier (directrice)
chevalier@nispb.ru

Datum: Januari 2012

Voorwoord

Voor u ligt mijn masterthesis *Only for Russians. Een eerste verkenning: de representatie van arbeidsmigranten in het Petersburgse medialandschap*. Door middel van dit onderzoek tracht ik een eerste verkenning te geven in het ontbreken van een representatie van arbeidsmigranten in Sint Petersburg.

Begin augustus 2011 vertrok ik voor tien weken naar Sint Petersburg, Rusland, om daar in het kader van mijn afstuderen een onderzoeksstage te volgen bij het Nederlands Instituut in Sint Petersburg. Het Nederlands Instituut zou in oktober van dat jaar een tentoonstelling organiseren genaamd *Towards the Other*, waarin het samenbrengen van verschillende culturen in Sint Petersburg centraal stond. Ik verzorgde de academische achtergrond van deze tentoonstelling en hielp mee in de organisatie. Het idee was om door middel van interviews met filmmakers en curators uit Sint Petersburg inzicht te krijgen in de problematieken omtrent de verfilming van arbeidsmigranten. Al snel bleek dat arbeidsmigranten tot op heden nog helemaal niet gerepresenteerd zijn in Sint Petersburg. Ik besloot daarom het onderzoek breder te trekken en de interviews te gebruiken om een eerste verkenning te geven in het ontbreken van een representatie van deze sociale groep. Uiteindelijk vormde dit de basis voor het schrijven van mijn masterthesis.

Voordat u kennis gaat nemen van dit onderzoek, wil ik graag een aantal mensen bedanken. Allereerst wil ik mijn begeleider Ansje van Beusekom bedanken voor de zorgvuldige en regelmatige feedback, zowel tijdens mijn stage als tijdens het schrijven van de thesis. Tevens wil ik alle medewerkers van het Nederlands Instituut in Sint Petersburg, en Mila Chevalier in het bijzonder, bedanken voor alle praktische en emotionele steun tijdens mijn verblijf in Sint Petersburg. Zonder hen had ik me nooit zo thuis kunnen voelen! Tot slot bedank ik mijn ouders, Ton en Petra Beune, en mijn vriend, Matthis Lapaire, voor het vertrouwen dat ze me hebben gegeven en de steun die ik altijd bij ze heb kunnen vinden.

Lisan Beune

Amsterdam, januari 2012.

Inhoudsopgave

Inleiding	6
Migratieproblematiek in Rusland	10
Filmindustrie in Sint Petersburg	15
Methode	17
Resultaten	24
<i>I. De problematiek van het subject.</i>	24
<i>II. De verharding van de samenleving.</i>	28
<i>III. De tekortkomingen van de regering.</i>	32
Conclusie	35
Geraadpleegde literatuur	39
Bijlage I – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya	41
Bijlage II – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits	54
Bijlage III – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova	68

Inleiding

“Russia really had this possibility to turn into a way of being like a democratic country, but then it somehow changed and it became a sort of... not like back to the Soviet time, because the country has some trades of these Western countries with wealthy people and visibly developed economy. But the human rights, the attitude towards individuals and such fears against culture and education, they still kind of not developed. The social sphere is still very low.”¹

- Anna Bitkina.

In de afgelopen jaren is de migratiestroom binnen Rusland toegenomen. De open grenzen en het corrupte systeem, waardoor het voor veel illegale arbeidsmigranten mogelijk is te wonen en te werken in Rusland zonder legale documenten, vergemakkelijken het migratieproces. Ondanks dat Rusland demografisch, en ook zeker economisch gezien steunt op de toestroom van deze, veelal illegale, arbeidsmigranten, zijn fenomenen als racisme en vreemdelingenhaat geen onbekend verschijnsel. Een groot deel van deze arbeidsmigranten komt uit voormalige Sovjetrepublieken, die na de val van de Sovjet-Unie in 1991 officieel geen deel meer uitmaakten van Rusland. De arbeidsmigranten die uit deze republieken komen spreken dikwijls de Russische taal en zijn bekend met het Russische, politieke systeem. De historische oorlogen tussen de verschillende Sovjetrepublieken, die al tijdens de periode van het Russische Rijk voor 1922 plaatsvonden, zorgen tot op de dag van vandaag voor haat en nijd tussen de verschillende volkeren.²

Desalniettemin maken arbeidsmigranten uit de voormalige Sovjetrepublieken al een lange tijd deel uit van de Russische samenleving. In Sint Petersburg, de op één na grootste stad van Rusland gelegen aan de Finse Golf,

¹ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

² Berg-Nordlie, M., A. Aasland, en O. Tkach. “Compatriots or Competitors? A Glance at Rossiyskaya Gazeta’s Immigration Debate 2004-2009.” *Sociālo Zinātņu Vēstnesis* 2 (2010): 7-8.

kwamen er in 2009 naar schatting maar liefst 259.400 nieuwe migranten bij.³ Ondanks dat deze arbeidsmigranten een groot onderdeel vormen van de Petersburgse samenleving, valt op dat de arbeidsmigranten in de film vrijwel niet als een sociale groep gerepresenteerd worden. Sterker nog, een filmische representatie van deze groep in welke vorm dan ook ontbreekt nagenoeg. Er bestaan tot op heden geen entertainmentfilms uit Sint Petersburg, gemaakt door Russische filmmakers, die het leven van een arbeidsmigrant behandelen. Binnen de Petersburgse film is de arbeidsmigrant dus nog steeds geen gerepresenteerd karakter, terwijl ze al wel, jaren lang en in grote aantallen, deel uitmaken van de samenleving van Sint Petersburg. In dit onderzoek zal ik proberen de redenen hiervoor boven water te halen door in gesprek te gaan met filmmakers en curators uit Sint Petersburg. Zij kunnen vanuit hun Russische achtergrond en vakgebied een uniek inzicht geven in de werking van de Russische samenleving en het politieke systeem, die een grote invloed hebben op de Petersburgse filmindustrie en het tekortschieten in een filmische representatie van de arbeidsmigrant.

Tijdens mijn verblijf in Sint-Petersburg heb ik door middel van diepte-interviews als kwalitatieve onderzoeksmethode antwoord proberen te vinden op de volgende onderzoeksvraag: “waarom bestaan er geen Petersburgse films die arbeidsmigranten representeren?” Ik heb gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksmethode omdat een dergelijk onderzoek over de beeldvorming van arbeidsmigranten in de Petersburgse media nog niet is uitgevoerd en het daarom zaak is hypothesen te ontwikkelen. Zoals J. Corbin en A. Strauss in hun tekst *Basics of Qualitative Research Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory* aangeven: “*the research question in a qualitative study is a statement that identifies the topic area to be studied and tells the reader what there is about this particular topic that is of interest to the researcher.*”⁴

Om vat te krijgen op de representatieproblematieken van arbeidsmigranten, ben ik diepte-interviews gaan afnemen met verschillende betrokkenen, die ieder een eigen perspectief hebben op, en relatie hebben met, het migratiesubject in de film. Binnen dit onderzoek zullen uitspraken aan bod komen

---

³ Limbeek, J. “Bevolkingsgroei en Immigratie in Rusland.” [2010] *Prospekt Online* – 19-09-2011 http://www.prospekt-online.nl/prospekt/prospekt_artikelen_2011/bevolkingsgroei.pdf

⁴ Corbin, J., en A. Strauss. *Basics of Qualitative Research: Third Edition: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications, INC., 2008. 25.

van filmmakers en curators uit Sint Petersburg. Citaten die eindigen met een naam zijn verkregen uit de afgenomen diepte-interviews met de filmmakers en curators en zijn terug te vinden in de bijlages. Citaten die eindigen met een voetnoot en zijn opgenomen in de lopende tekst zijn gewonnen uit secundaire literatuur. Interviews met de arbeidsmigranten zelf bleek helaas onmogelijk, aangezien zij enerzijds niet open staan voor interviews uit angst hun illegale positie vrij te geven en anderzijds zij de Engelse taal niet spreken. Uit noodzaak heb ik besloten mijn vragen te richten op de mensen van “achter de schermen” en dus niet op het te representeren subject – de arbeidsmigrant.

Binnen het onderzoek zal ik spreken over de representatie van arbeidsmigranten uit voormalige Sovjetrepublieken in het bijzonder. Uiteraard is Sint Petersburg bekend met andere vormen van migratie, zoals remigratie en gezinshereniging, maar uit de interviews komt naar voren dat arbeidsmigratie uit de voormalige Sovjetrepublieken tegenwoordig het meest besproken onderwerp is binnen nieuwsitems en in de samenleving.

“I think in the media here, a migrant is a labor migrant. Well, it was not always like this, but nowadays it is. When we say migrants we always mean people who came here from former Soviet unions to perform some, to be a cheap labor.”⁵

- Maria Veits.

In de volgende twee hoofdstukken zal ik allereerst een nadere oriëntatie geven op het onderwerp, waarna ik in het hoofdstuk ‘Methode’ dieper in zal gaan op de gehanteerde onderzoeksmethode en de manier waarop ik het onderzoek heb aangepakt. Ik denk dat het noodzakelijk is een korte beschrijving te geven van de geschiedenis van migratie in Rusland, en in Sint Petersburg in het bijzonder, en tevens een schets te geven van de hedendaagse situatie in de filmindustrie van Sint Petersburg. Vervolgens kunnen de resultaten van het onderzoek in hun context geplaatst worden. Binnen het hoofdstuk ‘Resultaten’ zal ik de bevindingen uit de diepte-interviews bespreken aan de hand van drie

---

⁵ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

hoofdcategorieën, die ieder verscheidene subcategorieën bevatten. De hoofdcategorieën luiden: de problematiek van het subject, de verharding van de samenleving en de tekortkomingen van de overheid.

Dit onderzoek bezit zowel een wetenschappelijke als maatschappelijke relevantie. Het doel van dit onderzoek is namelijk het bewerkstelligen van een eerste verkenning in de problematieken die samenhangen met de representatie van arbeidsmigranten in filmproducties in Sint Petersburg. Daarmee levert het een theoretische bijdrage aan de ontbrekende hedendaagse kennis over de representatie van arbeidsmigranten in Sint Petersburg en aan het debat over representatieproblematieken in het algemeen. Tevens tracht ik met dit onderzoek een maatschappelijke bijdrage te leveren aan de eenzijdige kennis die de samenleving van Sint Petersburg momenteel heeft over de arbeidsmigranten. Deze sociale groep heeft namelijk tot op heden geen positie gekregen op het filmdoek. Ik hoop dat ik door middel van deze kwalitatieve studie een inzicht kan verstrekken in de mogelijke oorzaken van het tekort schieten van een eerlijke representatie van deze sociale groep in het medialandschap van Petersburg. Met de bedoeling dat de bewustwording over deze arbeidsmigranten daarmee toeneemt bij Russische film- en televisiemakers. Dit omdat de problematiek bij verschillende betrokkenen aangekaart is en filmmakers, curators en subsidiegevers de kans hebben gekregen er in de diepte-interviews over na te denken. Dat deze bewustwording noodzakelijk is blijkt wel uit het antwoord van één van mijn informanten toen ik vroeg wat de media kunnen doen voor de beeldvorming van deze arbeidsmigranten:

“the media and the art can help by just paying some more attention and doing projects, I think.”⁶

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

---

⁶ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Migratieproblematiek in Rusland

*“The unequal economic developments of the former states of the USSR and free travel in Russia have caused a mass migration of the population to Russian cities.”*⁷ Nadat de Sovjet-Unie, ook wel Unie van Socialistische Sovjetrepublieken of afgekort USSR genoemd, in 1991 uiteen viel kreeg de Russische Federatie te maken met de toestroom van immigranten uit hoofdzakelijk, maar niet uitsluitend, voormalige Sovjetrepublieken. Velen van deze eerste generatie immigranten spreken de Russische taal en zijn relatief goed op de hoogte van de normen en waarden van het Russische systeem waar ze in terechtwamen. De komende jaren zal dit voordeel echter steeds minder gelden. De nieuwe generaties van arbeidsmigranten, die voor beter betaalde banen naar Rusland komen, hebben Moskou nooit als hun hoofdstad gekend en erkend en het Russisch nooit als hun belangrijkste taal. De autochtone bevolking van Rusland vreest daarom de culturele en maatschappelijke effecten die deze golf van arbeidsmigranten kan hebben op hun land. Dit geldt voor Sint Petersburg in het bijzonder, aangezien Sint Petersburg, na Moskou, de grootste stad in Rusland is en hier dus meer banen zijn te verdelen onder arbeidsmigranten dan elders in het land. Onderstaande informatie heeft betrekking op de situatie in heel Rusland, omdat specifieke informatie over de situatie in Sint Petersburg ontbrak. Echter, de situatie die voor heel Rusland geldt verschilt nauwelijks van de situatie in Sint Petersburg, omdat deze miljoenen stad een groot deel van de arbeidsmigranten opvangt en de problematieken juist hier een prominente rol spelen.

Racisme en vreemdelingenhaat lijken sterk ontwikkeld te worden door de toenemende religieuze, taalkundige en culturele verschillen. We moeten echter niet vergeten dat deze factoren al langere tijd een rol spelen door de Sovjet breuk en de daaropvolgende oorlogen in de Kaukasus. Een curator van TOK geeft in het interview aan dat de vreemdelingenhaat jegens mensen van voormalige Sovjetrepublieken altijd al een plekje heeft gekend in de samenleving:

---

⁷ Brednikova, O., en O. Pachekov. “Economic Migrants from Azerbaijan in St. Petersburg: the Problems of Social Adaptation and Integration.” *Caucasian Regional Studies* 4.1 (1999): 1.

*“this situation with guest workers is very new, but people are saying that this kind of hating was actually always there towards people from Caucasus, Armenia and Azerbaijan. Those historical wars between the Soviet republics, that is still among people. But the Soviet system was always so strict, it was dominant, it was kind of holding everyone on his own place. No one would allow any kind of conflict, but it was always there.”*⁸

- Anna Bitkina.

Deze onrust wordt bij de plaatselijke bevolking verder aangewakkerd, omdat zij een economische concurrentie voelen met deze nieuwe generatie arbeidsmigranten. Ze worden veelal beschuldigd van het overnemen van de economische markt, waaronder het bezetten van arbeidsplaatsen van de lokale bevolking. Tevens zijn deze arbeidsmigranten in staat om hun diensten voor veel lagere lonen en onder veel slechtere omstandigheden aan te bieden dan de meeste Russische burgers.

Tegengeluiden vanuit de pro-immigratie kant laten ons weten dat de banen die arbeidsmigranten bezetten, vermoedelijk banen zijn die de plaatselijke Russische bevolking toch niet zou willen hebben. *“Russia wouldn’t do without these cheap labor workers. Nobody wants to do some low paid job.”*⁹ Legt Maria Veits, curator van TOK, uit. Bovendien, zo spreken de voorstanders van immigratie, is het land afhankelijk van de massale immigratiestroom om de economie draaiende te houden, vanwege de demografische crisis waar Rusland momenteel in verkeert.¹⁰

In het vierde kwartaal van 2009 is de autochtone bevolking van Sint Petersburg met 3,7% afgenomen ten opzichte van het vierde kwartaal van 2008, zo blijkt uit gepubliceerde gegevens van de gemeente.¹¹ De cijfers uit de rest van Rusland laten geen positiever beeld zien. Vooral in de grote steden, zoals Moskou en Sint Petersburg, blijft de migratiestroom echter steeds verder toenemen. Jan

⁸ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

⁹ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

¹⁰ Berg-Nordlie, M., A. Aasland, en O. Tkach. “Compatriots or Competitors? A Glance at Rossiyskaya Gazeta’s Immigration Debate 2004-2009.” *Sociālo Zinātņu Vēstnesis* 2 (2010): 7-8.

¹¹ Informatie en Analytisch Centrum Sint Petersburg (SPB IAC), Commissie voor Informatie en Communicatie. Toezicht op de Demografische Processen van St. Petersburg. 2010.

Limbeek geeft in zijn artikel ‘Bevolkingsgroei en Immigratie in Rusland’ aan dat de totale groei van de Russische bevolking gecompenseerd wordt door het toenemende migratiesaldo. Zo heeft de toestroom van deze arbeidsmigranten in 2009 gezorgd voor een positieve totale groei van de bevolking, terwijl de natuurlijke groei dus, ook landelijk, met bijna vier procent is afgenomen.¹² De verwachtingen voor de komende jaren zullen niet anders zijn. Het aantal sterfgevallen zal hoger blijven dan het aantal geboortes, maar de totale bevolkingsgroei zal gecompenseerd worden door het stijgende migratiesaldo.¹³

Op 30 november 2010 werd door de Russische president Dmitry Medvedev gesproken over de demografische bedreiging voor de Russische toekomst, alhoewel het een probleem is waar Rusland al langer mee worstelt. In zijn jaarlijkse toespraak preekt hij: *“in de volgende 15 jaar zullen we de effecten voelen van de demografische situatie in de tachtiger jaren van de vorige eeuw, toen we weinig geboortes hadden. Het is een serieuze bedreiging en een uitdaging voor onze natie.”*¹⁴

Ondanks dat de arbeidsmigranten zorgen voor een demografische oplossing voor het land, is de situatie verre van rooskleurig. Een aanwijsbaar en fundamenteel probleem is dat een zeer groot deel van de arbeidsmigranten illegaal in Rusland verblijft. Daarbij is discriminatie aan de orde van de dag. Ook het vernieuwde verkiezingsprogramma van de machthebbende partij ‘Verenigd Rusland’ uit 2007 verbeterde hier niet veel aan. Als onderdeel van hun verkiezing riepen zij het zogenaamde *“Russkiy Project”* in het leven, dat zich voornamelijk richt op de rechten en belangen van de *ruskiy* (etnische Russen) dan op het concept van *rossiyanin* (inwoners van Rusland). Tenslotte heeft de regering gesneden in de overheidssteun voor arbeidsmigratie van de oorspronkelijk geplande 3,9 miljoen naar 2 miljoen Roebel voor 2009.¹⁵ Logischerwijs is deze negatieve politieke ideologie ten opzichte van arbeidsmigranten gereflecteerd in de samenleving. Mijn informanten bevestigden dat er dikwijls negatieve

¹² Limbeek, J. “Bevolkingsgroei en Immigratie in Rusland.” [2010] *Prospekt Online* – 19-09-2011 http://www.prospekt-online.nl/prospekt/prospekt_artikelen_2011/bevolkingsgroei.pdf

¹³ Limbeek, J. “Nieuwe Demografische Prognose voor Rusland.” [2010] *Prospekt Online* – 19-09-2011 http://www.prospekt-online.nl/prospekt/prospekt_artikelen/prognose.pdf

¹⁴ “Demografie bedreigt Russische toekomst.” [2010] *Express* – 19-09-2011 <http://www.express.be/business/nl/economy/demografie-bedreigt-russische-toekomst/136569.htm>

¹⁵ Berg-Nordlie, Aasland en Tkach, 8-9.

berichten en geluiden over arbeidsmigranten terug te vinden zijn in kranten en in de samenleving:

*“here in Saint Petersburg we have very aggressive and negative voices. They are calling the migrants blacks, because they have black hair. They say: blacks came, blacks took our jobs, blacks want our woman, blacks came and they are here, there are a lot, oh what will we do, Russia is in danger.”*¹⁶

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Het wij-zij gevoel dat hier door de overheid gestimuleerd lijkt te worden door middel van een verkiezingsprogramma (wij=*russskiy*, zij=*rossiyanin*) wordt door Mark W. Westmoreland met behulp van het deconstructivisme van Jacques Derrida verklaard. Hij stelt dat de buitenlander in die zin essentieel is omdat deze datgene levert waardoor burgers zichzelf kunnen vergelijken. Men kan daarmee pretenderen dat iemands identiteit slechts begrepen kan worden in relatie tot anderen. Mensen begrijpen zichzelf in relatie tot anderen, tot buitenlanders. *“We are not those sorts of people. We are citizens.”*¹⁷ De Russische overheid, in dit geval, stelt op die manier regels op waardoor men onderverdeeld kan worden in burgers en niet-burgers, burgers en buitenlanders, gastheer of gast. De regels kunnen individuen identificeren; en daarom kan zij insluiten en uitsluiten wie zij wil, gebaseerd op deze wetten die zij zelf heeft gemaakt. Let wel, deze wetten maakte de overheid aanvankelijk, omdat zij als ‘gastheer’ (de Russische overheid) het enige aspect (migranten) welkom heeft geheten in haar ‘huis’ (Rusland) dat haar autoriteit ten val kan brengen. *“In welcoming the guest, the self is interrupted.”*¹⁸

De Russische overheid lijkt zelf geen oplossing te kunnen vinden voor de corrupte situatie omtrent de arbeidsmigranten. De kans is ook erg groot dat zij met opzet niets aan de situatie wil veranderen, omdat de arbeidsmigranten een positief effect hebben op de economie en demografie van Rusland:

¹⁶ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

¹⁷ Westmoreland, Mark W. “Interruptions: Derrida and Hospitality.” *Kritike* 2.1 (2008): 2.

¹⁸ Westmoreland, Mark W. “Interruptions: Derrida and Hospitality.” *Kritike* 2.1 (2008): 6.

“I think that the Russian government is really in a way lost, in terms of solving these problems. They don’t know what to do with these migrants or they don’t want to do anything about it, because they get some profit from the migrants in terms of money as a bribe. It is a very corrupted system you know. Why should they stop this stream of migrants into the city if they get very well paid from the companies that receiving those cheap labors? Everything is based on corruption here. It’s like this kind of closed circle and it is not really clear how it could be solved or what would be a solution.”¹⁹

- Anna Bitkina.

---

¹⁹ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

Filmindustrie in Sint Petersburg

Wanneer je in Sint Petersburg over de Nevski Prospekt loopt, kom je veel bioscopen tegen. De meeste bioscopen zitten verstopt achter de grote winkelketens en zijn via kleine steegjes bereikbaar. Het overgrote deel van de films die getoond worden in de bioscopen is nagesynchroniseerd. Elk jaar vinden er enkele filmfestivals plaats in Sint Petersburg, zoals het Kinoforum en het Festival of Festivals. Een van de oudste en meest bekendste bioscoop van de stad is Dom Kino. Hier worden voornamelijk kunstzinnige films vertoond.²⁰

In de afgelopen jaren zijn er meer dan 250 Russische en internationale films opgenomen in de straten van Sint Petersburg. Aan het begin van de 20ste eeuw kreeg Sint Petersburg zijn eerste filmstudio's.²¹ Documentary Film Studios is de oudste studio voor de productie van documentaires, die opgericht is in 1918. Honderden films, die naar eigen zeggen elk aspect van het Russische leven in de 20ste eeuw weergeven, zijn in deze studio gecreëerd. Vandaag de dag produceert deze studio de meeste producties op het gebied van documentaires in heel Rusland.²²

Al vanaf 1920 is Lenfilm Studios de grootste filmstudio gesitueerd in Sint Petersburg. Na Mosfilm is Lenfilm de op een na grootste filmproductiemaatschappij van de Russische filmindustrie. Vroeger was Lenfilm een echt staatsbedrijf te noemen, maar tegenwoordig zijn de aandelen verdeeld onder particuliere eigenaren. Desalniettemin staat Lenfilm wel onder toezicht van de overheid. In de toekomst zal de studio hoogstwaarschijnlijk samengevoegd worden met Mosfilm en Filmstudio Gorki en zal het een geheel nieuw staatsconcern worden. Dit toekomstplan zorgde onder de Unie van Cameramannen van Sint Petersburg voor protest, want zij zijn tegen de samenvloeiing met Mosfilm en de vorming van een staatsconcern.²³

---

²⁰ "Cinemas in St. Petersburg." [2009] *Way to Russia Guides* – 12-01-2012

<http://www.waytorussia.net/SaintPetersburg/Cinemas.html>

²¹ "Saint Petersburg – 10.2 Film" *Wikipedia* – 12-01-2012

http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Petersburg

²² "Studio" [2011] *Cinedoc* – 12-01-2012 <http://www.cinedoc.ru/?&lang=3>

²³ "Lenfilm" [2012] *Rusland Net* – 15-01-2012

http://www.rusland.net/index.php?option=com_content&view=article&id=300%3Alenfilm&catid=56%3AFilm&directory=149&lang=ru

Volgens gegevens uit 2009 is slechts de helft van de studio's, die eigendom zijn van de staat, optimaal in werking. De filmstudio's die onder hoede van de staat actief zijn in Sint Petersburg zijn Lenfilm Studios, Lennauchfilm en de Sint Petersburg Documentary Film Studio. Daarnaast is er één particuliere filmstudio actief genaamd Russian World Studios. Uit marktonderzoek is gebleken dat de kwaliteit van deze studio's van een laag niveau is in vergelijking met Europese filmstudio's.

Het grootste deel van de studio's is gesitueerd in Moskou en Sint Petersburg. Ook vind je hier de meeste bioscopen. In 2010 telde Moskou maar liefst 114 bioscopen met in totaal 485 zalen. Sint Petersburg volgt daarna met 43 bioscopen en 199 zalen. Dit lijkt een groot verschil te zijn, maar het aantal zalen per 100.000 inwoners ligt in Sint Petersburg iets hoger dan in Moskou (respectievelijk 4.34 en 4.21).

In heel Rusland zijn 65% van de vertoningen afkomstig van particuliere filmstudio's. Dit betekent dat de staat niet langer meer dominant is binnen de filmindustrie. Desalniettemin is het aannemelijk dat de invloed vanuit de staat nog steeds enorm hoog is. Wel wordt er steeds meer ruimte geboden aan films uit het buitenland. In 2009 kwam 24% van de uitgebrachte films uit eigen land, maar liefst 42% uit de Verenigde Staten en 27% uit Europa. Een groot deel van de vertoonde films in de Russische bioscopen is dan ook Amerikaans en wordt in de meeste gevallen nagesynchroniseerd.²⁴

Tegenwoordig wordt een groot gedeelte van de Russische filmindustrie gevormd door particuliere instellingen. Daarnaast komt bijna de helft van de vertoonde films in Russische bioscopen uit Amerika. Dit is dus ook een groot onderdeel van het bioscoopprogramma in Sint Petersburg. Ondanks dat de Russische filmindustrie in de afgelopen jaren aardig losgeweekt is van zijn overheid, heeft de representatie van arbeidsmigranten nog geen kans gekregen zich te ontwikkelen. De verdeling tussen particuliere studio's en staatsstudio's leert ons dat niet alleen de overheid verantwoordelijk is voor het ontbreken van een eerlijke representatie van deze sociale groep. Tevens lijken de particuliere instellingen geen markt te hebben voor dit soort films.

---

²⁴ "The Film Industry in the Russian Federation" [2010] *European Audiovisual Observatory* – 15-01-2012 http://www.obs.coe.int/oea_public/eurocine/russianfilmindustry_nevafilm2010.pdf

Methodie

*“The minute a potential researcher asks the question, “What if?” and finds there is no answer, there is a problem area.”*²⁵ Het aanvankelijke idee achter dit onderzoek was om grip te krijgen op de manier waarop sociale en multiculturele spanningen omtrent migratie in beeld worden gebracht in de Petersburgse filmproducties. Het leek mij een vrij toegankelijk onderwerp, aangezien ik op de hoogte was van de massale migratiestroom naar Sint Petersburg, maar ook de rest van Rusland, al enkele jaren mee te maken krijgt. Alvorens ik naar Sint Petersburg zou gaan, trachtte ik mezelf in te lezen in het onderwerp en alvast op zoek te gaan naar films, geproduceerd in Sint Petersburg, die het migratietopic behandelen. Ik kwam er al vrij snel achter dat dit een stap te ver gezocht was. Sint Petersburg kent geen migratiecinema en ook mijn zoektocht naar geschikte literatuur over arbeidsmigranten in de media leverde niets op. Aanvankelijk hoopte ik dat dit een kwestie van taalbarrière was, omdat ik de Russische taal niet spreek.

Eenmaal in Sint Petersburg schakelde ik Russisch sprekende medewerkers in van het Nederlands Instituut in Sint Petersburg, om samen op zoek te gaan naar films en literatuur die het migratietopic behandelen. Films hebben we tot op heden niet gevonden, maar literatuur was er genoeg. Migratie wordt van alle kanten onderzocht, en ook vrij intensief, maar zodra ik specifiek ging zoeken naar literatuur over arbeidsmigranten in de media in Sint Petersburg, stuitte ik weer op een dood spoor. Dit was het moment dat ik zeker wist dat ik een tot op heden onaangeraakt onderzoeksgebied te pakken had en ik een totaal andere benadering moest gaan zoeken voor het uitvoeren van dit onderzoek.

Ik besloot mijn onderzoek breder te trekken en me te gaan richten op de problematieken waar filmmakers uit Sint Petersburg mee te maken krijgen wanneer zij arbeidsmigranten uit deze stad willen representeren in een film. Het ontbreken van deze films leek mij namelijk het gevolg van een aantal onoplosbare problemen binnen deze kwestie. Wat deze problemen precies konden zijn, was mij nog onduidelijk. De kwalitatieve onderzoeksmethode van Corbin en Strauss bood hierin uitkomst. Omdat ik geen houvast had in al geschreven literatuur, was de keus ook snel gemaakt. In kwalitatief onderzoek is het de taak van de

---

²⁵ Corbin en Strauss, 22.

onderzoeker om de subjectieve meningen van individuen binnen sociale omgangingen te begrijpen, om daarmee een idee te geven van de geconstrueerde sociale realiteit.²⁶ Kwalitatief onderzoek start met een brede vraag, zonder vooropgestelde concepten. Concepten worden geïdentificeerd en geconstrueerd vanuit de te verzamelen data.²⁷ De volgende stap was dus het verzamelen van geschikte data.

Binnen kwalitatief onderzoek zijn vele methodes mogelijk. Denk aan de think-aloud methode, participerende observaties en semigestructureerd diepte-interviews.²⁸ Voor deze onderzoeksproblematiek heb ik gekozen voor de semigestructureerde diepte-interviews met filmmakers en curators uit Sint Petersburg. Het leek mij het meest nuttig het probleem aan die mensen voor te leggen die, bij wijze van spreken, verantwoordelijk zijn voor de tekortkoming van films uit Sint Petersburg waarin het migratietopic centraal staat. Binnen dit onderzoek zullen citaten aan bod komen van Natalia Pershina-Yakimanskaya, een hedendaagse academicus en kunstenares en medeoprichter van The Factory of Found Clothes, Anna Bitkina en Maria Veits, curators binnen hun eigen bedrijf Creative Association of Curators TOK, Olga Yegorova, filmregisseuse, medeoprichter van The Factory of Found Clothes en medewerker van *Chto Delat?/What is to be done?* en tot slot Dmitry Vilensky, filmkunstenaar en medewerker van *Chto Delat?/What is to be done?*. Tevens stond er nog een interview gepland met Stanislav L. Tkachenko, vice-rector van de Staatsuniversiteit en tevens coördinator van het Tolerantieprogramma, maar die liet op het allerlaatste moment afweten vanwege persoonlijke omstandigheden.

Aan de hand van een vooropgestelde topiclist trachtte ik in de interviews grip te krijgen op het ‘waarom’. Waarom kan ik geen films uit Sint Petersburg vinden die het migratietopic behandelen ondanks dat het hoogstwaarschijnlijk een onderwerp is waar iedere inwoner zich mee kan identificeren? Waarom worden dergelijke films niet gemaakt? Waarom wordt een grote groep mensen die deel

---

²⁶ Brednikova, O., en O. Pachekov. “Migrants – “Caucasians” in St. Petersburg. Life in Tension.” *Anthropology & Archeology of Eurasia* 41.2 (2002): 44.

²⁷ Corbin en Strauss, 21.

²⁸ De lengte van mijn Masterthesis geeft mij niet de ruimte verder in te gaan op de verschillende onderzoeksmethodes van kwalitatief onderzoek. Desalniettemin ben ik mij bewust van het feit dat ik hiermee mijn keuze voor semigestructureerde interviews binnen dit onderzoeksonderwerp verder kan verduidelijken. Ik verwijs geïnteresseerde lezers dan ook graag door naar de tekst van Corbin en Strauss.

uitmaakt van de samenleving van Sint Petersburg niet gerepresenteerd in entertainment-films, ook al lijkt dit in meer filmindustrieën voor te komen? En tot slot; waar liggen de problemen dan bij het realiseren van dergelijke films?

De topiclists heb ik zo samengesteld dat de onderwerpen die besproken moeten worden slechts in termen en korte zinnen worden aangekaart. Vaste vragen of een vaste structuur ontbraken. Dit heb ik bewust gedaan zodat ik me tijdens het interview niet zou laten leiden door mijn vragenlijst, in de angst vragen over te slaan, maar me slechts zou laten leiden door de argumenten die mijn informanten aandragen voor deze probleemkwestie. Corbin en Strauss geven aan dat deze manier van dataverzameling waarschijnlijk een waterdichte methode is: *“our experience has demonstrated that perhaps the most data dense interviews are those that are unstructured; that is, they are not dictated by any predetermined set of questions.”*²⁹ Mijn eigen invloed in deze interviews is dan ook nihil geweest. Door deze manier van dataverzameling krijg je als onderzoeker vat op datgene dat door de informanten als problematisch ervaren wordt binnen het onderzoeksobject.

De informanten zijn uitgekozen op hun inzicht in het onderwerp en hun vermogen tot het spreken van de Engelse taal. Aangezien de filmwereld in Sint Petersburg mij nog onbekend was, heb ik via mijn collega's van het Nederlands Instituut geschikte contactpersonen gevonden. Tevens spreek ik de Russische taal niet, wat van mijn informanten verwacht dat zij de Engelse taal goed beheersen.

Nadat alle interviews met succes waren afgerond, ben ik me gaan richten op het transcriberen van mijn opgenomen materiaal. Tijdens het maken van de transcripties kreeg ik al veel inzicht in de data die ik tot dan toe had weten te verzamelen. In eerste instantie had ik nog geen contact kunnen vinden met een mogelijke subsidiegever van dergelijke projecten. Simpelweg omdat de filmmakers zelf ook geen idee hadden bij welke culturele instantie ze terecht zouden kunnen voor een filmproject over arbeidsmigranten, zo legt een informant uit:

“I am telling you this because I cannot even imagine that I would start searching for sponsorship here. I don't know

---

²⁹ Corbin en Strauss, 27.

*to what producer I have to go. There is no energy to do it because it is not present here. It is like a closed door.*³⁰

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Na doorvragen kwam ik erachter dat Sint Petersburg een ‘Tolerance Project’ heeft, waarin getracht wordt racisme en vreemdelingenhaat te bestrijden. Pas nadat ik mijn overige interviews getranscribeerd had, ben ik contact gaan leggen met een contactpersoon van dit tolerantieproject. In eerste instantie stemde deze persoon toe, maar tot een concrete afspraak is het nooit gekomen vanwege persoonlijke omstandigheden vanuit zijn kant. Helaas kreeg ik vanaf dat moment geen contact meer met medewerkers van het desbetreffende project.

Tijdens het maken van de categorieën en subcategorieën bleek het punt van saturatie ook daadwerkelijk bereikt te zijn. Na veel reduceren en onderschikken, heb ik mijn verzamelde data kunnen indelen in drie hoofdcategorieën, namelijk - de problematiek van het subject, de verharding van de samenleving, en de tekortkomingen van de regering. De bijbehorende resultaten zal ik hieronder verder uitwerken.

Secundaire literatuur over arbeidsmigranten in Rusland, of specifiek in Sint Petersburg, heb ik pas na afloop van het coderen gelezen. De literatuur mag in deze vorm van kwalitatief onderzoek slechts dienen als achtergrondmateriaal. Om te voorkomen dat de literatuur mij zou gaan leiden tijdens de interviews en het coderen van de transcripties, heb ik ervoor gekozen me pas naderhand specifiek te gaan inlezen. Het is dan ook niet gebruikelijk om binnen kwalitatief onderzoek aanspraak te maken op een theoretisch kader. Het is waarschijnlijk dat een vooropgesteld theoretisch kader de benadering van het onderzoek zal beïnvloeden tijdens het hele onderzoeksproces.³¹ Achteraf heb ik aansluiting gezocht en gevonden bij het representatiedebat. De studies die door de jaren heen geschreven zijn over de representatie van verschillende sociale groepen, hielpen mij bij het lezen van mijn eigen materiaal, zowel in de vorm van terminologieën als het begrijpen van de meerwaarde van culturele representatie in het algemeen. Uit een aantal geselecteerde boeken die representatieproblematieken behandelen kwam naar voren dat elke sociale groep recht heeft om cultureel gerepresenteerd

---

³⁰ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

³¹ Corbin en Strauss, 39.

te worden en dat dit grote invloed kan hebben op de manier waarop deze sociale groepen functioneren in de werkelijkheid. Dit betekent helaas niet dat dit ook daadwerkelijk gebeurt.

*“No social group can afford to ignore the importance of the cinema. It had acted as a repository of images of how people are and how they should be, images that are both produced by and help to produce the general thought and feeling of our culture.”*³² Richard Dyer geeft in zijn boek *The Matter of Images: Essays on Representations* een scala aan eigen geschreven essays weer die allen de culturele representatie van sociale groepen, zoals zwarte mensen, vrouwen en homoseksuelen, in film behandelen. Dyer geeft aan dat de manier waarop sociale groepen gerepresenteerd worden in de media, grote invloed heeft op hoe deze sociale groep in werkelijkheid behandeld wordt. Aangezien Dyer in grote mate aandacht besteed heeft aan de culturele representatie van verschillende sociale groepen, heb ik ervoor gekozen zijn definitie van de term ‘representatie’ te hanteren in mijn onderzoek. Dyer stelt dat: *“the resonances of the term ‘representation’ suggest as much. How a group is represented, presented over again in cultural forms, how an image of a member of a group is taken as representative of that group, how that group is represented in the sense of spoken for and on behalf of (whether they represent, speak for themselves or not), these all have to do with how members of groups see themselves and others like themselves, how they see their place in society, their right to the rights a society claims to ensure its citizens. Equally re-presentation, representativeness, representing have to do also with how others see members of a group and their place and rights, others who have the power to affect that place and those rights. How we are seen determines in part how we are treated’ how we treat others is based on how we see them; such seeing comes from representation.”*³³

Zoals Dyer representatie omschrijft duidt de term op een culturele weergave van een specifieke sociale groep, die ontstaan is uit en invloed heeft op hoe zij zichzelf zien en andere mensen hen definiëren. Het ontbreken van een culturele representatie van de arbeidsmigrant in de Petersburgse film betekent in die zin automatisch een tekortkoming in de definitie van de arbeidsmigrant binnen

---

³² Dyer, Richard, red. *Gays and Film*. New York: New York Zoetrope, 1984. 1.

³³ Dyer, R. *The Matter of Images: Essays on Representations*. London: Routledge, 1993. 1.

de Russische samenleving. Dyer geeft in een ander werk, genaamd *Gays and Film*, aan dat stereotypering in culturele zin een belangrijk onderdeel van film maken blijft. “*For it is from representations of social groups that people get their ‘knowledge’ about those groups – and that goes for members of those groups themselves.*”³⁴

Daarbij moeten we niet vergeten dat representatie hand in hand gaat met uitingen van macht. Zoals Dyer aangeeft in zijn werk behandelt hij de representatie van de man, de blanken en de heteroseksuelen niet. Het probleem daarvan is dat deze sociale groep lijkt te functioneren als de menselijke norm. De groep die gerepresenteerd wordt, in vele vormen, heeft de macht over de andere sociale groepen die niet, nauwelijks of incorrect gerepresenteerd worden.³⁵ Sharon Willis geeft in haar werk *High Contrast: Race and Gender in Contemporary Hollywood Film* aan dat “*the passion of ignorance*”, het buitensluiten van bepaalde sociale groepen binnen de culturele representatie, de dominante cultuur de mogelijkheid geeft verschillende groepen uit te sluiten.³⁶ Dit lijkt tevens het geval te zijn in de Petersburgse samenleving, waar lange tijd gestreden is voor een eerlijke representatie van de vrouw en waar nu veel aandacht uit gaat naar de representatie van homoseksuelen en migranten. Deze ontwikkeling zie je ook buiten Sint Petersburg en Rusland terug en is tevens terug te vinden in de literatuur. Zo gaan veel representatietheorieën die verschenen zijn aan het begin van het filmtijdperk over het gebrek aan eerlijke representatie van vrouwen en zwarten en volgen daarna de boekwerken over homoseksuelen en andere migranten. Vrouwen, buitenlanders en homoseksuelen zijn dus niet alleen in Sint Petersburg niet-gerepresenteerde karakters, ook in de rest van de filmindustrieën komt een gebrek aan eerlijke representatie van deze sociale groepen veel voor.

Lynne Attwood stelt vervolgens in haar boek *Red Women on the Silver Screen: Soviet Women and Cinema From the Beginning to the End of the Communist Era* dat de Sovjet Unie het eerste land in de wereld was dat wettelijk de vrouw gelijk maakte aan de man. Het vastleggen van deze wet was slechts één stap, het uitvoeren bleek een heel ander verhaal: “*if women’s equality were to become more than just a legal fiction, such attitudes would need to be*

---

³⁴ Dyer, “Gays and Film”, 2.

³⁵ Dyer, “The Matter of Images”, 4.

³⁶ Willis, S. *High Contrast: Race and Gender in Contemporary Hollywood Film*. Durham/London: Duke University Press, 1997. 159.

transformed. The cinema was an obvious vehicle for such a transformation. (...) In the Soviet Union, in contrast, the tone was less one of anxiety than of hopeful anticipation."³⁷

Kijkend naar de hedendaagse situatie van de arbeidsmigrant in Sint Petersburg heeft deze nog een lange weg te gaan. Het overgrote deel verblijft nog illegaal in het land en is volgens de wet officieel geen burger te noemen. Het uitsluiten van deze sociale groep in de media heeft tot gevolg dat deze groep daarnaast niet de kans krijgt zijn eigen plek te vinden in de samenleving, want geen representatie is geen betekenis. Van de ruim 250 films die in Sint Petersburg zijn opgenomen, gaan de meeste over het tsarenleven en de revoluties. Echter, veel films die zich afspelen omtrent het leven en de mensen van Sint Petersburg zijn niet opgenomen in de stad zelf.³⁸

---

³⁷ Attwood, Lynne, red. *Red Women on the Silver Screen: Soviet Women and Cinema From the Beginning to the End of the Communist Era*. London: Pandora Press, 1993. 9.

³⁸ "Saint Petersburg – 10.2 Film" *Wikipedia* – 12-01-2012
http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Petersburg

Resultaten

In deze paragraaf zal ik dieper ingaan op de bevindingen van mijn data-analyse. Uit de transcripties van mijn interviews kwamen uiteindelijk drie hoofdcategorieën naar voren. Deze categorieën zijn te lezen als hoofdredenen die door de geïnterviewde filmmakers zijn aangehaald wanneer zij spreken over de problematiek van het representeren van arbeidsmigranten in het Petersburgse medialandschap. De redenen vallen uiteen in de problematiek van het **subject**, de verharding van de **samenleving** en de tekortkomingen van de **overheid**. De wisselwerking tussen deze drie factoren vormt een tot op heden gesloten cirkel. Op welke wijze deze cirkel solide is en hoe deze drie hoofdcategorieën zich tot elkaar verhouden, zal ik hieronder verder uitwerken.

I. De problematiek van het subject.

“Russian curators couldn’t manage to find any Russian artist for this topic. At the beginning I could hardly believe it, but it happens to be true. There is not any single project and even the young artists didn’t respond. Neither there is any interest in this topic, very strange. (...) So there is actually no real migrant movie. I think it’s ethically very difficult.”³⁹

- Dmitry Vilensky.

Zoals deze informant in bovenstaand citaat aangeeft is migratie een tot op heden onbesproken subject binnen de filmindustrie in Sint Petersburg. Ook tijdens mijn zoektocht naar een geschikte film voor mijn onderzoek kwam ik tot deze conclusie. Maar waarom is migratie, en de talrijke arbeidsmigranten die leven in Sint Petersburg, een onaangeraakt subject gebleven binnen het medium film?

Mijn informanten beantwoordden deze kwestie met vier redenen: het subject is zowel emotioneel als productioneel gecompliceerd, migratie is een

---

³⁹ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

relatief nieuw fenomeen, de arbeidsmigranten zijn niet in staat een dergelijk project aan te gaan en de samenleving benadert het subject met een gevoel van angst, angst voor het onbekende.

Migratie binnen de entertainmentsector lijkt in Sint Petersburg dus een complex proces te zijn. Voor filmmakers is het een erg lastige taak om kennis te verkrijgen van het subject en dit te vertolken naar een fictief filmscript. Het schijnt een onmogelijke opgave te zijn eerlijke en oprechte verhalen van arbeidsmigranten te achterhalen die bruikbaar zijn voor een fictieve film. Dit heeft alles te doen met de illegale positie die de arbeidsmigranten hebben in het land en de angst die speelt tussen lokale burgers en de arbeidsmigranten. Een curator van TOK en een filmregisseur leggen uit dat het een moeilijke taak is het migratietopic te omvatten:

“it is very difficult to start, to kind of grasp the subject. So what can you do? If this group of migrants is illegal, they know that they are illegal. They don't want to give any interviews because then they would be recognized and they have to be deported, if everything goes official. So they don't want to be involved and if they are not involved, who is? Who will tell true stories?”⁴⁰

- Anna Bitkina

“Of course it is very difficult to work with such project here, you know. Because, everybody knows that it's terrible, but what kind of terrible? What kind of problems are they dealing with? There is no way to show that, somehow. And of course, if you are a young artist, you can try, but how to find people that want to work with you? That's very difficult.”⁴¹

- Olga Yegorova.

---

⁴⁰ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

⁴¹ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

Deze citaten van twee verschillende informanten geven aan dat de plek van arbeidsmigranten in de samenleving zo gecompliceerd is, dat het subject als vanzelf enorm complex wordt om mee te werken binnen de filmindustrie. Aan de ene kant speelt het onvermogen van de arbeidsmigranten om samen te werken aan een dergelijk filmproject een rol. Aan de andere kant bemoeilijkt de angst voor het onbekende, die nog steeds aanwezig is in de samenleving, het proces.

“When we are talking about migrants of course it is about fears. The problems are showing us the frontier of the fear between local citizens and migrants. (...) And the migrants are so scared that they rather don’t want to speak.”⁴²

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Problematisch is natuurlijk dat de angst voor het onbekende blijft bestaan zolang de arbeidsmigranten geen plek krijgen binnen het medialandschap. Echter lijkt deze angst ook parten te spelen bij sommige filmmakers zelf. Wat precies deze angst omvat is wat onduidelijk, maar hoogstwaarschijnlijk willen deze filmmakers niet werken aan een project dat niet door de overheid gesteund wordt. Tevens zijn zij misschien bang voor het contact met de arbeidsmigranten, omdat ook zij een bestaan leiden apart van de illegalen in hun land.

“I’ve tried to bring in a producer into such a project, but she said that for her it was a little bit complicated to operate with this video, like she don’t want to do it.”

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Naast dat de angst in de samenleving voor het onbekende een grote rol speelt in het ontbreken van migratiefilms, vormen ook de arbeidsmigranten zelf een groot probleem binnen het verwezenlijken van een dergelijk filmproject over deze mensen. Zoals in een eerder citaat hierboven al is aangegeven, leven de arbeidsmigranten in angst vanwege hun illegale situatie in het land. Wanneer zij openlijk voor de camera zouden spreken over hun leven en dit op televisie of in

---

⁴² Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

een film verwerkt zou worden, lopen zij het risico herkend en gedeporteerd te worden. Uiteraard is het erg lastig voor filmmakers om de arbeidsmigranten uit te leggen dat, binnen het fictieve genre, interviews alleen ter inspiratie gebruikt zullen worden. Deze garantie kan hen misschien niet gegeven worden of zij willen het risico niet lopen. Een van de redenen waarom Sint Petersburg geen migratiefilm heeft geproduceerd is dus omdat de arbeidsmigranten zichzelf niet als een subject willen beschouwen binnen het medium. Arbeidsmigranten blijven graag anoniem:

“also, the problem is that migrants like to be anonymous and migration here is like a new phenomenon. Russia was always super poor and nobody would want to come here. It is always very difficult to work with those people who are not, like Western situation, make a subject of themselves.”⁴³

- Dmitry Vilensky.

---

⁴³ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

II. De verharding van de samenleving.

In de hierboven besproken categorie is al kort ingegaan op de angst voor het onbekende. De lokale bevolking van Sint Petersburg wordt vrijwel niet geïnformeerd over alle “nieuwkomers” die hun stad komen bewonen. Tevens komen de lokale bevolking en de nieuwkomers in het dagelijks leven zelden met elkaar in aanraking, doordat de arbeidsmigranten in de meeste gevallen werken binnen specifieke sectoren zoals de bouw en de schoonmaak. Het gevolg hiervan is dat men eigenlijk niets van elkaar weet en op elkaar neerkijkt. Men benadert elkaar als ‘de ander’ en komen in het dagelijks leven zelden direct met elkaar in contact. Regisseur Olga Yegorova probeert dit in het interview uit te leggen:

“I believe that you, in Holland, have this idea of equality, but we, the Russians, unfortunately, lost it. We’ve had it, but we’ve lost it. And it is very difficult to keep it or get it back, you know. This migrant is actually the same person, human being, as you, but for normal people here it is something impossible, something unnatural. So there is a big difference and a big distance between them. In our society it is very common. Normal people don’t believe that the migrants are alive. They look at them like dogs and the migrants don’t think that normal people are alive too, that is a big problem. Everybody looks at each other like they are lesser people.”⁴⁴

- Olga Yegorova.

Wat opvalt aan bovenstaand citaat is dat de woordkeuze op twee manieren haar mening bevestigt. Aan de ene kant spreekt deze informant over het feit dat de lokale bevolking en de arbeidsmigranten elkaar niet als gelijkwaardige mensen beschouwen. Aan de andere kant bevestigt haar woordkeuze deze uitspraak indirect. Zonder het waarschijnlijk zelf door te hebben praat deze Russische informant over de plaatselijke bevolking als “*normal people*”. Naar mijn mening

---

⁴⁴ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

geeft deze manier van praten over het verschil tussen arbeidsmigranten en de plaatselijke bevolking al aan dat het probleem diep in de samenleving zit geworteld. Men benadert elkaar niet als gelijken en ervaart zijn eigen soort als ‘normaal’ ten opzichte van de ander.

Zolang de plaatselijke bevolking en de arbeidsmigranten niet voldoende geïnformeerd worden over ‘de ander’, blijft deze angst voor het onbekende bestaan en ook de manier waarop zij elkaar benaderen, als ongelijken. Uit een onderzoek in 2005 blijkt dat de samenleving niet tevreden is met de massale toestroom van arbeidsmigranten uit voormalige Sovjetrepublieken. Daarin geeft ongeveer de helft van de respondenten aan dat ze het liefst zouden willen voorkomen dat Kaukasiërs en Centraal-Aziaten zich vestigen in hun Republiek. In 2006 publiceerde het Sova Centre, dat toezicht houdt op vreemdelingenhaat en nationalisme in Rusland, statistische gegevens, samengesteld door onafhankelijke onderzoekers, waarin 35,4% van de respondenten de slogan “Rusland voor *russkiy*” (etnische Russen) ondersteunde.⁴⁵

Deze anti-migranten houding wordt ook regelmatig in het nieuws gestimuleerd, zo geven mijn informanten aan. Het is niet ongebruikelijk dat nieuwsberichten doordrenkt zijn van racistische en discriminerende uitspraken.

“I also read very disgusting articles that our nation is in danger because of the migrants.”⁴⁶

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Wat betekent deze anti-migranten houding, die deel uitmaakt van de ideologie van de Petersburgse samenleving, dan voor de representatie van arbeidsmigranten in film? Het voornaamste probleem heeft alles te maken met de ontologie van het medium film. De inwoners van Sint Petersburg zien het medium als een vorm van vermaak en niet als een informatieve bron. De door angst ontstane desinteresse van de lokale bevolking in de arbeidsmigranten is gereflecteerd in het ontbreken van een aanbod aan migratiefilms. De inwoners van Sint Petersburg willen geen droevig verhaal over arbeidsmigranten uit voormalige Sovjetrepublieken. Ze willen enkel plezier hebben wanneer zij naar de bioscoop gaan. En waar om

⁴⁵ Berg-Nordlie, Aasland en Tkach, 8-9.

⁴⁶ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

gevraagd wordt, zal worden geleverd. Zowel door de particuliere instellingen, die sterk afhankelijk zijn van de marktvraag, als door staatsbedrijven. De filmindustrie blijft een industrie die winstgevend moet blijven:

“I think the problem is...film industry is just business. When you make a project and you are not a super independent director, you have to think about the profit that the movie will make. Unfortunately, people don't really want a sad story about somebody who's coming from Tajikistan. They want to have some fun. So, I think, it is also a financial situation. As a filmmaker you'll think about which topic will be interesting for people and this is not it.”⁴⁷

- Maria Veits.

Het ontbreken van migratiefilms binnen de entertainmentsector is dus tevens te wijten aan het ontbreken van een vraag naar deze films. Film heeft momenteel onder de Petersburgse bevolking het doel te entertainen, een gegeven waar de representatie van arbeidsmigranten niet goed in past. Hoogstwaarschijnlijk stuit je dan al snel op flauwe stereotyperingen, die wellicht erg gevoelig kunnen liggen bij de geadresseerde. Binnen de academische wereld is er echter wel uitvoerig onderzoek gedaan naar migranten in Sint Petersburg. Blijkbaar is er dus wel aandacht voor deze sociale groep, maar vindt men dat tot op heden nog niet terug in de entertainmentsector. Uit wetenschappelijke hoek worden migranten zeker wel als onderdeel van de samenleving gezien, wordt mij in de interviews duidelijk.

“Lots of academic research has been done about migrants. Maybe visual culture is less involved into that, but scientist, like sociologists, they really digging deep in this subject.”⁴⁸

- Anna Bitkina.

---

⁴⁷ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

⁴⁸ Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

Opmerkelijk is dus dat de vraag van de samenleving sterk samenhangt met de ontologie van een medium, zo lijkt het. Van het medium film wordt verwacht dat zij vermaak brengt en mensen voor een avondje entertaint. Binnen de documentaire sector zie je dat de toegankelijkheid van het migratiesubject al vergroot. Alhoewel hier ook geldt dat het subsidiëren van dergelijke projecten nog een probleem vormt. Van de wetenschap wordt daarentegen verwacht dat zij kennis voortbrengt en de samenleving analyseert. Jammer is alleen dat de wetenschap lang niet voor iedereen toegankelijk is. Daardoor blijft het onbekende onbekend voor het grootste deel van de samenleving.

III. De tekortkomingen van de regering.

“The problem with realizing this idea is because of problems with the support and with bringing people together, but it’s mostly the lack of support.”⁴⁹

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Naast dat het subject, arbeidsmigranten, problematisch is en de vraag naar films over deze sociale groep nihil is, stimuleert de overheid tot op de heden de groei van deze vraag niet. De Russische filmmakers die ik hierover geïnterviewd heb geven allemaal aan dat de overheid dergelijke filmprojecten niet subsidieert. Er bestaan geen overheidsinstellingen die entertainmentfilms over arbeidsmigranten binnen hun doelgroep sluiten. Uiteraard is dat voor geïnteresseerde filmmakers erg problematisch:

“there are some people though who doing artworks like that, but in Russia there is no space for exhibition that works with this subject and there are no art institutions that are dealing with this topic and that is very problematic.”⁵⁰

- Dmitry Vilensky.

Filmmakers zijn uiteraard vrij in hun keuze om wel of niet een film over arbeidsmigranten te produceren, maar zij hoeven niet te rekenen op overheidssteun in de vorm van een financiële bijdrage. Tevens is er ook geen ruimte binnen de entertainmentindustrie om migratiefilms op groot scherm te vertonen of slechts op de verkoopmarkt uit te brengen.

---

⁴⁹ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

⁵⁰ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

“We can make those migrant movies, but I am not sure if we can do it with Russian money.”⁵¹

- Dmitry Vilensky.

De overheid heeft sinds kort een project lopen genaamd het ‘Tolerance Project’. Het project heeft als doel de tolerantie ten opzichte van andere sociale groepen te verhogen. Zij vertolken zichzelf voornamelijk in de vorm van reclames met tolerantieslogans als: ‘racism prevents the team from supporting.’ Het is voor mijn informanten echter onduidelijk in hoeverre zij filmprojecten ondersteunen.

“There is a committee of external affairs and they do have some projects that relate to tolerance. These are some kind of initiatives that will bring people of different nationalities together in a way. So they have a quite extensive program, but maybe they don’t really support filmmakers.”⁵²

- Anna Bitkina.

Deze tekortkoming in overheidssteun voor dit soort projecten hangt uiteraard samen met het feit dat er gewoon geen vraag is naar deze vorm van entertainment vanuit de samenleving. Maar hoe kunnen mensen vragen om iets dat ze niet kennen? Daarbij, zo geeft een van mijn informanten aan, lijkt de overheid een eigen idee te hebben van de filmvraag van de samenleving die niet correspondeert met de werkelijkheid:

“they only support commercial art and they are supporting the art market. And for that art market they have also very strange imaginations about what it actually consists of. They think that our market is that, but in reality it is not.”⁵³

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

⁵¹ Zie bijlage 3 – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova.

⁵² Zie bijlage 2 – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits.

⁵³ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Een andere kant van de medaille is dat kunstvormen te vrij zijn in hun representatiekeuzes. Een idee is dat de overheid het niet aan durft filmmakers de vrijheid te geven, in de vorm van subsidie, om de samenleving van alles te vertellen over arbeidsmigranten, zo geeft een van mijn informanten aan:

*“they just don’t want to put them to media, I think.
Because of nationalism and because of the bad politics
against migrants.”⁵⁴*

- Natalia Pershina-Yakimanskaya.

De overheid wil wellicht de controle houden over hetgeen in de media naar buiten wordt gebracht. Tevens voldoet zij graag aan de vraag van de samenleving, omdat daar veel winst mee te behalen is. De samenleving op haar beurt heeft geen behoefte aan droevige verhalen over arbeidsmigranten, maar wil in de bioscoop vooral vermaakt worden. De arbeidsmigranten zijn daarnaast niet in staat mee te werken aan filmprojecten vanwege hun vaak illegale positie. Tot slot is het voor filmmakers om bovenstaande argumenten een zeer emotioneel en productioneel moeilijk te realiseren idee, waardoor de arbeidsmigrant in Sint Petersburg tot nu toe nog geen plek kent op het witte doek.

---

⁵⁴ Zie bijlage 1 – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya.

Conclusie

Binnen dit kwalitatieve onderzoek stond de beeldvorming van arbeidsmigranten in het Petersburgse medialandschap centraal. Door middel van diepte-interviews met verschillende filmmakers en curators heb ik getracht een eerste verkenning te geven in de onderzoeksproblematiek: “waarom bestaan er geen Petersburgse films die arbeidsmigranten representeren?” Het doel van dit onderzoek was louter het genereren van hypotheses en niet het testen ervan. Simpelweg omdat de onderzoeksproblematiek tot op heden nog niet aan een studie onderworpen is. Binnen deze kwestie was het mijn taak als onderzoeker om subjectieve meningen van individuen binnen sociale omgangingen te begrijpen en om een idee weer te geven van de geconstrueerde sociale realiteit waarin de onderzoeksproblematiek vorm krijgt.

In deze conclusie zal ik bondig antwoord proberen te geven op de hierboven gestelde onderzoeksvraag aan de hand van de al eerder gepresenteerde resultaten. De resultaten zijn gerangschikt in drie hoofdcategorieën. Deze hoofdcategorieën dienen gelezen te worden als redenen die door de geïnterviewde filmmakers en curators zijn aangehaald wanneer zij spreken over de problematiek van het representeren van arbeidsmigranten in het Petersburgse medialandschap. Zoals ik al eerder heb aangegeven vormen de hoofdcategorieën een solide cirkel, die tot op heden ononderbroken is. Aan de hand van figuur 1 op de volgende pagina zal ik trachten kort en samenhangend weer te geven in hoeverre de hoofdcategorieën zich tot elkaar verhouden en daarmee de cirkel rond maken.

Figuur 1:

Representatie van de solide cirkel die de drie hoofdcategorieën, binnen de onderzoeksproblematiek naar de beeldvorming van arbeidsmigranten in de Petersburgse film-entertainment, vormen.

De problematiek binnen het representeren van arbeidsmigranten in een film, start bij het subject zelf – de arbeidsmigranten in Sint Petersburg. De illegale positie van het gros van de arbeidsmigranten in het land zorgt voor een onvermogen bij deze groep om zichzelf te beschouwen als een mediaal subject. Zij willen geen enkele vorm van herkenning, dus ook niet uit mediale hoek, uit angst gedeporteerd te worden naar hun moederland. Richard Dyer stelt in zijn boek *The Matter of Images: Essays on Representations* dat een representatie in de media van groot belang is voor de positie van een sociale groep in een samenleving. Deze representatie, wat niet veel meer betekent dan een culturele weergave van een specifieke sociale groep, ontstaat uit en heeft invloed op de manier waarop zij zichzelf zien en andere mensen hen definiëren. Geen enkele sociale groep kan het zich permitteren totaal niet gerepresenteerd te worden, omdat dit een tekortkoming betekent in de definitie van, in dit geval, arbeidsmigranten in de Russische samenleving.⁵⁵

⁵⁵ Dyer, R. *The Matter of Images: Essays on Representations*. London: Routledge, 1993. 1.

Het onvermogen van de arbeidsmigrant om mee te werken aan een filmische representatie, heeft tot gevolg dat filmmakers geen oprechte bron van informatie kunnen vinden voor hun filmprojecten. Daarnaast is arbeidsmigratie een relatief nieuw fenomeen in Sint Petersburg. Daardoor is het lastig grip te krijgen op de situatie die enerzijds heel recent en complex is en anderzijds door de betrokkenen niet besproken wordt. De stilte omtrent het subject creëert als vanzelf een afstand tussen de plaatselijke bevolking en de arbeidsmigranten zelf. De samenleving is bang voor het onbekende, het stilzwijgende subject.

De plaatselijke bevolking en de arbeidsmigranten kijken op elkaar neer in het dagelijks leven. Dit komt door de gedeelde geschiedenis omtrent de Sovjet periode en door de angst voor het onbekende. Beide sociale groepen zien elkaar niet als volwaardige mensen en ze komen dan ook zelden met elkaar in aanraking in het dagelijks leven. Racisme en vreemdelingenhaat gaan daarmee gepaard en zelfs de media lijkt deze ideologie met vlaggen te stimuleren door discriminerende leuzen te verspreiden.

Het subject – de arbeidsmigranten – wordt als vanzelf geassocieerd met negativiteit. De plaatselijke bevolking lijkt daarmee een desinteresse in het leven van de arbeidsmigranten te ontwikkelen, als deze er niet altijd al was geweest. Daarbij wordt het medium film door de plaatselijke bevolking geassocieerd met plezier, vermaak, entertainment. Film is het ontsnappen uit de dagelijkse sleur en voor een avond vermaakt worden. De stempel op het medium film heeft tot gevolg dat niemand zit te wachten op een droevig verhaal over iemand uit de Kaukasus of Centraal-Azië. Dat men bij voorbaat al verwacht dat een verhaal over een arbeidsmigrant droevig zal zijn, zegt veel over de manier waarop naar deze mensen gekeken wordt door de plaatselijke bevolking.

Tot slot speelt de overheid in deze problematiek een grote rol, aangezien zij slechts wil leveren waar om gevraagd wordt. Zij subsidieert enkel de markt waar weer geld aan te verdienen valt. Tevens lijkt de overheid een eigen idee te hebben over de inhoud van deze vraagmarkt. De representatie van arbeidsmigranten past duidelijk niet binnen deze vraagmarkt en dus stimuleert de overheid de groei van deze vraag ook niet. Een ander idee is dat de overheid de arbeidsmigranten niet als filmsubject wilt maken, vanwege de corrupte politiek die omtrent de situatie van arbeidsmigranten speelt. Hoe dan ook, het gevolg is

dat er geen overheidsinstellingen bestaan die entertainmentfilms over arbeidsmigranten binnen hun subsidieplan plaatsen.

Om de cirkel rond te maken haak ik nog even kort in op de problematiek van het subject. Zolang de overheid de beeldvorming van arbeidsmigranten op geen enkele manier zal subsidiëren, zullen de problematieken omtrent het subject blijven bestaan. Arbeidsmigranten blijven illegaal en zullen zichzelf niet als filmsubject willen presenteren. Arbeidsmigratie blijft een onbesproken en onbekende fenomeen. Filmmakers zullen falen in hun zoektocht naar eerlijke verhalen en het grip krijgen op de situatie. Films zullen niet geproduceerd kunnen worden door enerzijds het tekort aan financiële steun en anderzijds het onvermogen eerlijke beeldvorming te genereren. En de plaatselijke bevolking zal tevens de vraag naar deze films niet stimuleren. In hoeverre dat ook een waarde mag hebben in een filmindustrie waar de overheid een eigen idee lijkt te hebben over de vraag- en aanbodmarkt.

Ter afsluiting van mijn betoog wil ik hier graag aan toevoegen dat dit onderzoek dient als een eerste verkenning binnen de beeldvorming van arbeidsmigranten in het Petersburgse medialandschap. De eerste verkenning is gebaseerd op het verzamelde materiaal dat gewonnen is uit diepte-interviews met plaatselijke filmmakers en curators. Dit betekent dat, wanneer de interviews met andere informanten gehouden zouden zijn, wellicht andere zaken aan bod zouden komen. Daarmee is dit onderzoek niet te lezen als een complete waarheidsplot over de situatie in Sint Petersburg, maar is het eerder te lezen als een eerste poging in het generaliseren van een hypothese over de beeldvorming van arbeidsmigranten in Sint Petersburg. Vervolgonderzoek binnen deze onderzoeksproblematiek is dan ook wenselijk. Bijvoorbeeld in kwalitatieve zin, waarin wellicht interviews afgelegd kunnen worden met Petersburgse filmmakers die enkel de Russische taal beheersen. Ook kan er opnieuw een poging gewaagd worden contact te krijgen met subsidiegevers, maar uit eigen ervaring weet ik dat de kans op slagen daarvan het grootst is als de interviewer de Russische taal op academisch niveau kan spreken.

Geraadpleegde literatuur

Attwood, Lynne, red. *Red Women on the Silver Screen: Soviet Women and Cinema From the Beginning to the End of the Communist Era*. London: Pandora Press, 1993.

Berg-Nordlie, M., A. Aasland, en O. Tkach. "Compatriots or Competitors? A Glance at Rossiyskaya Gazeta's Immigration Debate 2004-2009." *Sociālo Zinātņu Vēstnesis* 2 (2010): 7-26.

Brednikova, O., en O. Pachenkov. "Economic Migrants from Azerbaijan in St. Petersburg: the Problems of Social Adaptation and Integration." *Caucasian Regional Studies* 4.1 (1999): 1-17.

Brednikova, O., en O. Pachenkov. "Migrants – "Caucasians" in St. Petersburg. Life in Tension." *Anthropology & Archeology of Eurasia* 41.2 (2002): 43-89.

Corbin, J., en A. Strauss. *Basics of Qualitative Research: Third Edition: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE Publications, INC., 2008.

Dyer, R. *The Matter of Images: Essays on Representations*. London: Routledge, 1993.

Dyer, Richard, red. *Gays and Film*. New York: New York Zoetrope, 1984.

Informatie en Analytisch Centrum Sint Petersburg (SPB IAC), Commissie voor Informatie en Communicatie. Toezicht op de Demografische Processen van St. Petersburg. 2010.

Limbeek, J. "Bevolkingsgroei en Immigratie in Rusland." [2010] *Prospekt Online* – 19-09-2011 http://www.prospekt-online.nl/prospekt/prospekt_artikelen_2011/bevolkingsgroei.pdf

Limbeek, J. “Nieuwe Demografische Prognose voor Rusland.” [2010] *Prospekt Online* – 19-09-2011 http://www.prospekt-online.nl/prospekt/prospekt_artikelen/prognose.pdf

Westmoreland, Mark W. “Interruptions: Derrida and Hospitality.” *Kritike* 2.1 (2008): 1-10.

Willis, S. *High Contrast: Race and Gender in Contemporary Hollywood Film*. Durham/London: Duke University Press, 1997.

“Cinemas in St. Petersburg.” [2009] *Way to Russia Guides* – 12-01-2012 <http://www.waytorussia.net/SaintPetersburg/Cinemas.html>

“Demografie bedreigt Russische toekomst.” [2010] *Express* – 19-09-2011 <http://www.express.be/business/nl/economy/demografie-bedreigt-russische-toekomst/136569.htm>

“Lenfilm” [2012] *Rusland Net* – 15-01-2012 http://www.rusland.net/index.php?option=com_content&view=article&id=300%3AAlenfilm&catid=56%3AFilm&directory=149&lang=ru

“Saint Petersburg – 10.2 Film” *Wikipedia* – 12-01-2012 http://en.wikipedia.org/wiki/Saint_Petersburg

“Studio” [2011] *Cinedoc* – 12-01-2012 <http://www.cinedoc.ru/?&lang=3>

“The Film Industry in the Russian Federation” [2010] *European Audiovisual Observatory* – 15-01-2012 http://www.obs.coe.int/oea_publ/eurocine/russianfilmindustry_nevafilm2010.pdf

Bijlage I – transcriptie interview Natalia Pershina-Yakimanskaya

N = Natalia Pershina-Yakimanskaya

I = Interviewer

I:

Okay, so welcome to this interview. We are here because I am doing a research project about the representation of migrants in the media in Saint Petersburg. And I really want to speak with some people who are involved in such projects, or know more about it. So they can tell me about what it is to represent migrants in Saint Petersburg and why it is maybe difficult. I will ask you some questions about the movie ‘The Netherlands 20XX’ and then we will talk about the unfinished project and ehm... I have some questions about the migration topic in specific. Some questions may be a little bit formal or extensive, but I need it for the registration. We will also record it, are you okay with that?

N:

Hm-hm.

I:

Okay. Ehm... if you have questions for me along the way, just ask. That’s no problem. Okay, before we start, can you maybe introduce yourself?

N:

My name is Natalia Pershina-Yakimanskaya, a.k.a. Gluklya. I am a contemporary artist in researching.

I:

Okay, and did you follow a study before?

N:

Yes, of course. I've studied Art en Design, ehm... and then, but I believe in self-education. I've studied at underground Pushkin's Katern, so I believe in informal study also.

I:

Okay, can you tell me something about your work?

N:

About my work... can you give me a frame? Because it is very wide and abstract.

I:

Okay, so what about the projects you work on now?

N:

Yeah, about this migrants and ballerina's yes? It was idea that we're doing a kind of intervention with this Vaganova Academy, because it is quite close and hermitic institution. It was before more, now of course it is more democratic but, of course we know that ballet itself really present an imperial power. And the ballet was to entertain the elite. So our interest was to see what is this exactly in close-up view, because if it is existing than it means that this eh... it's spirit is exciting also in the society. So it is all these things behind beauty, because ballet is all about beauty. Behind beauty is very often also ugliness, like beauty in a monster is a kind of very clear metaphor of what is happening in country. And that's why we thought that this kind of beanery position of ballerina's and migrants, we can bring them together in our video. And I think, the migrants they are already there... because they're building around. And our friends, who working there, they said: oh no, you don't need to even move to find these migrants because the migrants are already at the school. And that's really great because you see it's immediately wonderful visions, the migrants who are looking at ballerina's and migrants who are dancing with ballerina's and the ballerina's are teaching them and the migrants are teaching them. So all the fantasies are very emotional and I really want to do it.

I:

Yeah, and you want to capture it in a movie, but is it a documentary or a fiction movie?

N:

It is in between. It is eh... we want to structure it like... we want two cameras there. It's kind of a research you know, with them, but not like we are fantasizing something. No, we just want to go there, to look, two camera, it will be research. And then after we write a more precise script and then we will do, like a kind of video performance and it will be this video film. The idea is to connect... to bring in reality those different social groups that will never meet each other. And we are not going there out of the blue, because we already did this performance in Belgium, Zurich and here in St. Petersburg with unemployment people of the streets. It is part of our concept to bring in professionals and non-professional people.

I:

And the other projects... you are just teaching the migrants ballet? Or, can you tell me something more about those other projects, how that went, what you do?

N:

There were three dancers and three unemployment, from the street. And then we've created a situation for them, like we've invited into eh... each other. So, those ballerina's were showing eh... you didn't see this?

I:

No.

N:

I have to show you, after we've talked I will show you.

I:

That would be great.

N:

At very first the ballerina's are showing how to dance and eh... the guys, they are trying to repeat it and then they go vice versa. That is the more or less the same structure.

I:

Okay, so now you talk about it and it seems like a really good project. But why isn't it already finished?

N:

The problem with realizing this idea is because of problems with the support and with bringing people together, but it's mostly the lack of support. The Holland Institute tried to apply for Mondriaan Foundation and it even this was not successful.

I:

Okay and why didn't they want to support it? What's the problem?

N:

With Mondriaan Foundation? That I don't know, that you can ask Mila.

I:

Okay, good to know.

N:

I've tried to bring in a producer into such a project, but she said that for her it was a little bit complicated to operate with this video, like she don't want to do it. But everybody likes this project, but find support in Russia for such a project is impossible. Because we just haven't have any institutions. We have only two institutions, in Moskou and St. Petersburg, the State Centrum Contemporary Art. They are trying to follow the structure of European institution, but mostly they are functioning like an exhibition hall. They haven't like a program with support the experimental art.

I:

So the problem was not only the support but also the migrants?

N:

But the problem with the support was more wide than just the migrants. The migrants, they are part of this problem. But I am telling you this because I cannot even imagine that I would start searching for sponsorship here. I don't know to what producer I have to go. There is no energy to do it because it is not present here. It is like a closed door. They only support commercial art and they are supporting the art market. And for that art market they have also very strange imaginations about what it actually consists of. They think that our market is that, but in reality it is not.

I:

No I can imagine. Mila told me that for this project you need people to mingle with the migrants and to support the migrants and that those people need to get payed of course.

N:

Yeah, of course.

I:

But what kind of people are we talking about?

N: artists, student's... volunteers maybe.

I:

A translator maybe?

N:

Translator of course! But also we have to pay migrants and we have to pay ballerinas and we have to pay cameraman. And maybe for a place, I don't know.

I:

Okay, and actually the only thing that you need for this project is money?

N:

Yeah.

I:

Everybody likes it, everybody wants to do it...

N:

We have a group of people who like it, who think it's necessary.

I:

Okay that's great. I really want to go deeper on the migration topic if that's alright with you?

N:

Yes.

I:

First of all, because you live in the Netherlands sometimes and you see migrants in Amsterdam of course. Do you think there is a difference in the way people look at migrants in Amsterdam and in Saint Petersburg? Or how they fit in society?

N:

You know, now I don't think it is a big difference. Unfortunately the human race is more or less the same and I also was really amazed of the migrant who burned himself in the Times Square and nothing happened. It was no debate. Maybe it was a debate in really artistic grounds, but that is really awful. So it seems, more on the surface it is more democratic but in reality it is not. But the law in the Netherlands is more, more human and more kind, I don't know, I didn't have a chance to go deeper for this question, but I hear some opinions from my friends and I think that our laws are harder for them.

I:

Because in Amsterdam it is really, the migrants are really news items. People talk a lot about it and it is a lot in the news. It is often in a negative sentence. How do think migrants are represented here in the media?

N:

They just don't want to put them to media, I think. Because of nationalism and because of the bad politics against migrants. I also read very disgusting articles that our nation is in danger because of the migrants. Kind of you know: we have to forbid Russian woman to marry them, something like that you know. Because look, we have a demographic problems and they have a lot of children for example. So it is a danger. When we are talking about migrants of course it is about fears. The problems are showing us the frontier of the fear between local citizens and migrants. And what we want to say with our project is that we want to show that we can overcome this frontier of fear. It can be, there can be find some way to deal with that, somehow you know, to make them feel better and somehow operate with these fears. Of course it must be frontier but it must be beautiful and cultural.

I:

Yeah, because if you don't talk about them, you don't know and than it is a fear. But if you are talking about them a lot, you get familiar with it.

N:

Yes and I also did a project in Zurich with migrants in March and April. In Zurich we've found a place where they are teaching migrants the language for free. It is really, the people are teaching for free. So they have a house and they organize it and we came there, we gave a speech and show them the work. And the migrants are so scared that they rather don't want to speak. Dance and singing was okay. And it really makes them feel like, they told me that they want the Germans to see that we are humans. But I also had a lot of critic for the artist people, the artistic community, because they were saying that I used them and why are they not speaking in your performance. So this topic is also very problematic with artists

and migrants, because artists are stronger in a way. And everybody is afraid that the artists manipulate them and use them. But it is depend on who is the artist.

I:

And it depends on the project.

N:

Yeah, and the Netherlands is exactly about it. The situation is that artist will say: “o, okay I will do performance and then everything is okay”, but it is not okay. The film is simply about, if we put it simply, it is about institutional critic.

I:

Okay, but if we talk about the movie ‘The Netherlands 20XX’ do you think it is reality that is represented in the movie or is it a little bit extremer?

N:

No of course, the movie is named the Netherlands, XX future future, we want to say that if you behave like that, it will be like that, somehow.

I:

Yes, eventually, in the end.

N:

Yes and we show the kind of situation which is in Russia. But it will be the Netherlands if they will follow this politic that they’ve chosen now. With all this protest.

I:

Do you say that the movie represents the way people in Russia live with migrants?

N:

The movie is a kind of concept that we have now in Russia. Because it is about the migrants, they are coming to museums because they haven’t a place to go. It’s

like migrants here they are slaves. They are living in very bad conditions, they have very low money, they have no rights. It is like a after colony situation. We can compare it. They also behave like slaves. You know, I am an artist and I want to let them see that we are equal. But they can't you know. They don't know how to behave being free. It's human's deepest problem.

I:

But what do you think the media and the art can do for these people in Russia?

N:

The media and the art can help by just paying some more attention and doing projects, I think. I am trying to do these projects now without any money, it is very difficult.

I:

Almost impossible I think.

N:

Yeah but trying, I just spoke with a director and he said: "yeah you can start and then we see." But we need money.

I:

Can't you find a cameraman and a translator who will do it for free?

N:

Cameraman I will find, but not to pay migrants and ballet girls. But especially migrants.

I:

But the original people from Saint Petersburg, how are they looking at the migrants?

N:

Here in Saint Petersburg we have very aggressive and negative voices. They are calling the migrants blacks, because they have black hair. They say: blacks came, blacks took our jobs, blacks want our woman, blacks came and they are here, there are a lot, oh what will we do, Russia is in danger. And here, if you want to rent a flat, you often see a note: I want to rent an apartment, lalala, Russian family. Or people are writing: I want to rent an apartment, I am Russian. It is in the society yes.

I:

Okay, are they also talking bad about migrants in news papers?

N:

Yeah yeah, I told you. I was so amazed.

I:

But you see that often?

N:

Sometimes.

I:

It is not always bad?

N:

I cannot say that I really really really following these papers. I am trying to follow news like normal citizens.

I:

And what kind of migrants do live in Saint Petersburg?

N:

We have another type of migrants, so to say. This is a migrant from the former USSR. It is an essential difference.

I:

Do you have a lot of illegal migrants here? That don't have a registration.

N:

Of course people are making a lot of money on these migrants. If you are poor you can put migrant in your flat and get money for it. It is business; we have a black market on it. and th police is trying to block this market.

I:

And what happens when they catch someone that's illegal.

N:

What happens? I don't exactly know. They can send back, they can take money, and you know our police is very corrupted. Migrants are really about money, so that's why it is not so easy you know. Migrants are dangerous but they are also bringing money to somebody.

I:

But how do these migrants live? Get a house for example? It is too expensive I assume.

N:

They are rending house, they rending a room and sleeping with ten people there. Somehow like that, on the floor.

I:

It is really bad.

N:

Yeah, and a lot of cheap hostels.

I:

And what do you think a project like 'Towards the Other' can do for society here in Saint Petersburg?

N:

We hope it will do a lot. A reaction of course.

I:

A reaction in the media or in society?

N:

We have to think about society. But of course, media and society are connected. So we hope both.

I:

And what do you think that reaction will be? Positive or negative?

N:

Eh... very diverse. It will be very contradictory. There will be voices of exciting and there will be voices of negative. It will be all diversity, I am sure.

I:

But do you think it does matter what people will say?

N:

No it doesn't. Bad news is also news. Lets hope it will be a lot of voices. No silence.

I:

Okay. Eh... I was looking at my paper, but I think we've pretty much captured it all.

N:

But who else will be in this exhibition?

I:

Mostly the work of Mieke Bal. Mila want to involve more people, but it was no success. But it is not really finished right now because they also have problems with the support, unfortunately.

N:

Yeah I know. I have some DVD's I want to show you, come.

I:

Okay, I really want to see them!

Bijlage II – transcriptie interview Anna Bitkina en Maria Veits

A = Anna Bitkina

M = Maria Veits

I = Interviewer

I:

Okay, lets start. I will start with a little introduction, for the record. We are here because I am doing a research project about migrants in the media in Saint Petersburg. I really need to speak with some people who know a lot about the topic and that's why I want to speak with you. Some questions may be a little bit formal or extensive, but I need it just for the registration. We will record the interview, are you okay with that?

M:

Yes.

A:

Yes, yes.

I:

If you have questions for me along the way, just ask, that's no problem. Okay, before we really start, maybe you can introduce yourself a little bit? Who you are, what you do right now...

A:

I have a question first about the... you are doing a research, what is the framework of the research? Maybe a paper or your professor is working on something. How would you call this research? The title of this.

I:

For now it is called the representation of migrants in the media in Saint Petersburg and it is really about the interviews and the things I will find within them if it's going to be about news items or documentaries or so on. It really depends on the interviews. With this kind of research it is really necessary to have a wide approach.

A:

Ah okay, so that is your personal work or you said that you are you doing it in relation with the university?

I:

Yeah, that's right. It is for my master thesis.

A:

Yes it is your graduation paper?

I:

Yeah it is just for my study, no formal things. So maybe you can begin with the introduction?

A:

My name is Anna Bitkina and I am a curator and art manager. I work in the field of art and culture for about eight years and I organize a project in contemporary art and I also curate an exhibition of contemporary art, which is representation of Russian and foreign artists. I also collaborate with international art institutions and other colleague curators from other countries. And in 2009, in... eh... for the last five years until the middle of this year I was working for an international art institution and organization with an office in New York and a small office in Saint Petersburg. And I work as a freelance curator, but in the beginning of 2010 I, together with my colleague Maria Veits, found our own art organization, which called Creative Association of Curators, and we conduct art and interdisciplinary projects in contemporary art. This is mainly research based projects with main

eh... with a contemporary art exhibition. So the visual art is the main media in, to mediate the information with the audience.

I:

All right, okay, that is really a lot of things. You must be really busy, I can imagine.

A:

And while Maria is presenting I am going to the bathroom really quick.

I:

Okay, that's fine.

M:

My name is Maria Veits. I am a sociologist. I graduate at the State University of St. Petersburg. I did my PhD on the sociology of film. I am writing my these about mockumentary films. Also I am involved in various kinds of research there. Mostly into sphere research of Lapland learning and educating for adult and research of creative communities, creative art based communities. And the rest, Anna already said something about it, our organization is also creating projects that are mainly for the educational ones, because they talk. It has this idea of combining research and art aspects together in their projects, so it's more about research parts and educational parts.

I:

Okay, maybe you can tell me something about the relationship between TOK, your organization, and the Netherlands Institute?

M:

Okay. Ehm... we're having this project together, it's called 'Towards the Other' and it is based on the idea of migratory culture. It includes two counties, Holland is represented by the Dutch artist Mieke Bal and Russia is represented by the art platform Chto Delat?/What is to be done?. This is a view art exhibition and it is based on these ideas of migration and this aspect is crucial for both countries, for

the Netherlands and for Russia. So it has got the two points of view on migration and how migration changes each culture, each country and that migrations professes bring into the kind of situation in both countries. Also, besides, we have an educational program. That's combined to this exhibition. There will be a series of lectures held by Dutch specialist and Russian specialist and these are various people, people that work in the sphere of art, sociologist, cult urologist, people that are into media studies.

I:

And what is it that TOK actually does for 'Towards the Other'?

M:

TOK is a part of the Dutch Institution in this project. TOK is doing the dictatorial parts, creating of the exhibition and the pale program, and also we're doing different organizational tasks.

I:

And is that your only relation to the migrant topic? Or are you familiar with it because of projects from the past?

M:

As TOK we didn't do any project that is related to migration before. Maybe, sometime later, but so far, since we are a young organization we haven't done... this is our third project.

I:

Ah okay, so the company are really young. So lets see. The people I've talked to are saying that it is really a hard topic to work on for filmmakers here in Saint Petersburg. Do you agree with that statement?

M:

Well, I think...

A:

What do they mean by difficult?

I:

Some people say it is difficult because when you work with migrants you need a lot of people to involve, like a translator and a social worker, and it is hard to reach these people. Nobody wants to give money for projects involving migrants. It seems like the government isn't interested in those kind of projects and don't want to give money for it. So it all comes down to money subjects, really.

M:

I would like to define our terms here. What do we mean by migrants? It is a very extensive term. It is not only people who are represented by labor migrants, it is not just one group. So are we talking about labor migrants? Who are we talking about? Lets just get a definition.

A:

Yeah, kind of construct the framework. First of all I wouldn't really agree with the fact that there is no money for this. There is a committee of external affairs and they do have some projects that relate to tolerance. These are some kind of initiatives that will bring people of different nationalities together in a way. So they have a quite extensive program, but maybe they don't really support filmmakers. But I think it's a matter of have its presented and I think that if young filmmakers would apply to, if the idea of the film is really deep and interesting they would get some support of the committee of film I think. And I think it's also difficult to visualize this pretty emotional subject and it's a matter of artistic creativity to find a tool how to deliver the subject. I think that's also one of the layer of why it makes the, to represent the subject, that's why it makes it difficult to represent the subject.

M:

Can I please have a moment? Because I need to discuss something and it is really important.

I:

Yeah, sure, okay.

A:

It is about a catalogue for this other project.

M:

Sorry about that.

I:

No, it's no problem. I totally understand. But I think, if we talk about migrants, what I know now is that Saint Petersburg has a lot to do with those labor migrants and maybe remigration, people who are originally from Russia but moved to another country and now they want to go back?

A:

I personally didn't know that many people who would go, like leave, and for a while abroad and come back here. People do tend to come back, but just for short visits. They still think that Russia is less secure than Western countries but they have these feelings of nostalgia when they are coming over because maybe they haven't found there, or established a deeper relation with the society back to Western country or Asian country, I don't know where they moved to. So, but they do come visit, but not that they really come back. And plus, I guess there is a certain feeling of... so maybe people were thinking of coming back, like in the beginning of 2000 because Russia really had this possibility to turn into a way of being like a democratic country, but then it somehow changed and it became a sort of... not like back to the Soviet time, because the country has some trades of these Western countries with wealthy people and visibly developed economy. But the human rights, the attitude towards individuals and such fears against culture and education, they still kind of not developed. The social sphere is still very low.

I:

I can imagine for those migrants it must be extreme hard to fit in because they don't have the same right as legal persons.

A:

If they left the country before 1991, so they have lost their passports... actually I know one guy who left to Israel for... he left like Soviet Union for good and went to Israel. But then he met a Russian Jewish girl in Israel and then got married and come back here. But then he had to apply again for Russian citizenship.

I:

But we were talking about different kinds of migrants; you have labor migrants and now we were talking about remigration. And I think, that is a really small part of the migrants in Saint Petersburg, if I understand you correctly? You say it is mostly about labor migrants?

M:

But, if you are starting analyzing media and speak about the term... I think in the media here, a migrant is a labor migrant. Well, it was not always like this, but nowadays it is. When we say migrants we always mean people who came here from former Soviet unions to perform some, to be a cheap labor.

I:

Okay and those labor migrants they are really illegal here, they don't have a Russian passport?

A:

Most of them don't.

I:

And they don't have the same rights as original people? So I was thinking, maybe it is really hard for government institutions to give a subject like labor migrants to filmmakers, because maybe they show really specific problems and they don't want to bring them to the surface?

M:

I think the problem is... film industry is just business. When you make a project and you are not a super independent director, you have to think about the profit that the movie will make. Unfortunately, people don't really want a sad story about somebody who's coming from Tajikistan. They want to have some fun. So, I think, it is also a financial situation. As a filmmaker you'll think about which topic will be interesting for people and this is not it. So it's not completely about we're not going to show you anything about migrants because it is all so bad, it is so despicable. It's not this, I think the financial issues here are much more relevant, they are more influential here.

I:

Yeah, I can imagine. A woman once told me: in Russia I have my own sad story. If I am going to a theatre, I don't want to listen to another man's sad story. So it is not really a matter of a suppressed subject and that they don't want to talk about it?

M:

But people know, it is not like they live in total isolation. Everyone knows and everyone can imagine how these people live. You don't have to watch television; you can go outside on the streets you know to see migration.

A:

It happens like in almost every house, every corner...

I:

Yeah, but how is it in the media? Is there room for stories about migrants? For example, in the newspaper, you have subjects about migrants?

A:

I was reading for a while this kind of series of articles by one Russian journalist about... he was trying to, together with some colleague's, kind of brought up this subject. That they live in terrible conditions and so on. But first of all it is very difficult to start, to kind of grasp the subject. So what can you do? If this group of

migrants is illegal, they know that they are illegal. They don't want to give any interviews because then they would be recognized and they have to be deported, if everything goes official. So they don't want to be involved and if they are not involved, who is? Who will tell true stories? And then this guy, he was kind of giving some money to some of those guest workers. You know, that you ask them to tell him stories. So he was barbing them. And then...

I:

It worked?

A:

It worked for a while and then those illegal groups of, saying, constructors, they also move from one place to another and they also kind of live a little bit like slaves because like one, for instance, construction company buying them and another one will buy them after they've finished. So it was also difficult for journalists who truly and honestly wanted to bring up the subject and this filmmaker I was talking about... he kind of gave up. It was emotionally difficult for him and it was difficult to collect the information for the report. And he also didn't want to put in trouble those people who he would get information from. So it's sort of kind of underground scene, although it's very visible. But like, if you start to really work with this, it's kind of difficult to grasp.

M:

But on the other hand, lots of research is conducted about migrants.

A:

Lots of academic research has been done about migrants. Maybe visual culture is less involved into that, but scientist, like sociologists, they really digging deep in this subject.

M:

Yes, and the government is giving grants for this research. It's support by the government. Like in my University my colleagues are now working on a very big project that is aimed at the research of labor migrants in Russia and their situation.

So it is not like nobody knows about it. Plus I read articles about children of migrants going to school and how difficult it is for them because they hardly speak the language and how this influence the situation at school, because when Russian children learn together with not Russian children it creates difficulties for the teacher, because the educational process will go slower because it takes more time to explain something to children how don't speak the language or speak it poorly. So, some issues are definitely discussed in the media, but more in an academic kind of way.

I:

Yeah, okay, and as you know I can't read any Russian, but I have a colleague here who takes articles to work and translate it to me. She is also from Holland and she said that, for Holland standards, the things that are said about migrants here are really racist. Maybe the media in Russia is much more free to talk in its own words? Do you think the migrants are being discriminated?

A:

You know, those people who are different, like, came from the Caucasus, for Asian countries, of course they are really actively followed by skinheads. So they are discriminated, and also in domestic level, like in everyday life, like I don't know how...

M:

No the question is, if I understand it right, is this discrimination visible in the media. Can the tone and intonation of media has this discriminating aspect in it.

I:

Yeah and maybe set up people to act that way, to support people to speak in that kind of way.

M:

I didn't do that.

A:

No me neither, but we don't have this kind of tradition in a way of this political correct way, because we just presenting the subject. This situation with guest workers is very new, but people are saying that this kind of hating was actually always there towards people from Caucasus, Armenia and Azerbaijan. Those historical wars between the Soviet republics, that is still among people. But the Soviet system was always so strict, it was dominant, it was kind of holding everyone on his own place. No one would allow any kind of conflict, but it was always there.

I:

Isn't it true that for a while it was even forbidden to speak with foreign people?

A:

Yeah but I am talking within the Soviet Union.

M:

Yeah and by the way, lot of discussions take place on the Internet and not in visual culture, you have some forums.

I:

It is a good sign that people talk about it.

M:

But in Russia now it is illegal to provoke any political act, you can get in prison for that. So if you provoke people for some negative actions towards people of different nationalities or religion or something else.

A:

But it is a recent law, because of maybe five years ago there were several killings based on the races. When the tension was growing they have to do something. They introduced a new law and take some actions. And plus I think that the Russian government is really in a way lost, in terms of solving these problems.

They don't know what to do with these migrants or they don't want to do anything about it, because they get some profit from the migrants in terms of money as a bribe. It is a very corrupted system you know. Why should they stop this stream of migrants into the city if they get very well paid from the companies that receiving those cheap labors? Everything is based on corruption here. It's like this kind of closed circle and it is not really clear how it could be solved or what would be a solution.

I:

Okay, so the corruption is still very alive here?

A:

Everything is based on corruption here. For instance, a group of illegal workers are occupying the building that is about to be demolished. They people that owns this building get money, they migrants get cheap shelter or any shelter, they kind of local governor will gets some money for not seeing this and these migrants came here to get some money and they also earn something to send back home, so in this situation it seems like everyone is happy and why change something?

M:

Because Russia wouldn't do without these cheap labor workers, nobody wants go do some low paid work. If you go to the mall, all the people that clean there are labor migrants. So, Russian people don't want to do this work.

A:

What is really bad in this situation that people are really don't understand that their rights are really low. But maybe they came from a country where the mentality is not really about fighting for your rights. But they are just really poor and they only want to make some money and that is their only goal they have.

M:

But being illegal, you don't really have many rights so.

A:

No and they don't think about it maybe.

M:

Actually, the police cannot stop you in the streets like that, but people don't know that. So when the police stop them to take a look at their documents, they just show them their documents. If you look at the laws, you can just see that they can stop you only if they misbehave or look like someone they are looking for, similar to a criminal or something like that. Otherwise they cannot stop you and ask for your ID.

I:

So it's really stretched with the corruption and people getting something out of these migrants.

A:

Of course they do register some people, but they amount of non-registered people is really so huge. They are still illegal. And so that's why I think, it's a little bit difficult to catch upon this subject in visual culture. Which is maybe less precise and is not based on statistics, like science. And plus how would you find a way to present it not to look cheesy and be objective and eh...

I:

Yes, that must be really difficult.

A:

Yes, but I think, the only people who have some problems with those guest workers is us, who are concerned about those human rights, because those guest workers, they pretty happy. They are happy to have a possibility to improve their life.

I:

Yes and own some money.

A:

Exactly.

M:

But sometimes the local population isn't happy with those migrants.

I:

Yeah, that seems clear. I think I have to put the camera out now, because our time seems to be up. Thank you so much for the fact that I could see you despite your busy schedule.

Bijlage III – transcriptie interview Dmitry Vilensky en Olga Yegorova

D = Dmitry Vilensky

O = Olga Yegorova

I = Interviewer

I:

If it's okay with you we can start now? I am going to start with a little introduction, just for the record. I welcome you to my interview. We are here because I am doing a research project about the representation of migrants in Saint Petersburg. And I really want to speak to some people who are familiar with the project or have maybe made a film about migrants. I will ask you some questions about the movie 'The Netherlands 20XX' and I will ask you some questions about the migrant topic of course. Some questions may be a little bit formal or extensive, but I need it for the registration. Are you okay with the fact that I am recording it?

D:

Yeah.

O:

Hm-hm.

I:

Okay. If you have questions for me along the way, just ask, it's not a problem. so eh... maybe we can start with a little bit of an introduction. Maybe you can say your name and what you are working on lately?

D:

I am Dmitry Vilensky and I am an artist.

I:

Okay and you were working on the movie 'The Netherlands 20XX', what was your task, your role in this movie?

D:

My role was actually concept, script and...

O:

A lot of things.

D:

Yeah, a lot of things.

O:

Production.

D:

Production, yes.

I:

Researcher?

D:

Researcher, yes.

O:

So I am Olga Yegorova, Tapliya. And I am a film director, also for the movie Museum Songspiel: The Netherlands 20XX.

I:

Okay, well thank you. Maybe you can tell me something about the relation you have with the exhibition 'Towards the Other' from the Netherlands Institute? Do you have a role in this project?

D:

Actually, with this movie we were invited to participate in a migrant-project, the exhibition *Towards the Other*. But it was a bit of a strange invitation because, they wanted to make an exhibition with Mieke Bal and they wanted to combine it with Russian artist who also works on the topic of migration. But Russian curators couldn't manage to find any Russian artist for this topic. At the beginning I could hardly believe it, but it happens to be true. There is not any single project and even the young artists didn't respond. Neither there is any interest in this topic, very strange. But at the same time our film also doesn't fit in into the kind of combination, because our film, we usually work in Russia but this is not a Russian film. It's a Dutch film, with Dutch language for the Dutch Institute. Of course it has some references to Russian, cultural aspects of life, but it is not really a Russian film.

O:

But we can generalize this problem. Because it is not only a Netherlands problem. not only a Russian problem.

D:

No I think, in Russia it is completely different. So then we actually agreed to participate on this project and that we are going to combine this movie with Russian newspaper.

I:

You've told me that they couldn't find a filmmaker here in Russia who is really into this topic. Why do you think that is?

D:

I think, that's for many reasons. Just because the topic is really very problematic. And of course, you can go on the streets for one hour and asking people how do they feel in Russia. Mostly people would say you how they think people would like them to respond and most of them don't even speak Russian. There are some people though who doing artworks like that, but in Russia there is no space for

exhibition that works with this subject and there are no art institutions that are dealing with this topic and that is very problematic.

I:

So art must be more entertaining?

D:

Yeah it is entertaining.

O:

Yes and of course it is very difficult to work with such project here, you know. Because, everybody knows that it's terrible, but what kind of terrible? What kind of problems are they dealing with? There is no way to show that, somehow. And of course, if you are a young artist, you can try, but how to find people that want to work with you? That's very difficult.

D:

Also, the problem is that migrants like to be anonymous and migration here is like a new phenomenon. Russia was always super poor and nobody would want to come here. It is always very difficult to work with those people who are not, like Western situation, make a subject of themselves. So there is actually no real migrant movie. I think it's ethically very difficult. But what can you do? The government institutions that supposed to help the migrants are also very corrupted. There is a lot of bad politics really. Everything beside themselves is bad and it is also very difficult to criticize them.

I:

Yeah, but eh... is the government supporting projects with migrants?

D:

No, no, no.

I:

Why is that?

D:

The government is not supporting any projects with migrants because it is not an issue. Or no, no, look, it is not really true. Petersburg has an amazing, quite huge official program of promoting tolerance. They've received a highest price for the best program of tolerance. There is sometimes really good social advertising like: racism prevents the team from supporting. I am not sure if it will help, but sometimes it's okay.

I:

Yeah, it is a start. But the focus is actually on tolerance in general?

D:

Yeah, yeah, they are doing that. And actually, the attacks on foreigners really fall down, statistically, but...

I:

But when it comes to visual culture?

D:

Yeah, you know, the visual culture is kind of like everywhere in Russia also. They have multiculturalism, but multiculturalism based on inheritance of Soviet Union. Of course you can count a much more higher level of hate speeches here than in the West, that is true. But not so extreme. And there is no real kind of idea how to handle it, because if normal people somehow face this everyday questions and of course there are many real fears. For example if you have a child you want to send him to school, but 50% of migrants children don't speak Russian. When migrants want to rent an apartment, most Russian people don't want to do it. So that's why there is a lot of real estate advertising that says: only for Russians. It is discrimination.

O:

Really nobody?

D:

Not nobody, but most people don't want to do it. Even in Russia it is discrimination.

I:

Yes, so the migrants are living a hard life right.

D:

It's also, I mean, difficult to generalize. Here we have many migrants. Many, many, many. We have simple workers who are coming here for a year or halve a year.

I:

The labor migrants?

D:

Yes, labor migrants. They are poor and frightened and behave... quite different. And the historical wars make them hate Russians.

I:

Because of history.

D:

Yes, history. At the same time we can understand those everyday clashes.

I:

Okay, and when we talk about the government maybe... I think the government knows how people live here and that there needs something to be done about all the children that don't speak Russian and maybe start some projects.

D:

Yeah, they do in some way. Right now it is a huge program. Complete new. It's Russian for foreign people.

O:

Yes. I was in Moscow just yesterday. And I was there two days and I was so surprised you know. Now Moscow looks like, a little bit like, you know, like a big market. It was always like this, but today it is visible.

D:

A market? For real?

O:

A market, yeah.

D:

They trade on the street or?

O:

No, no, just this type of behavior. Because usually at a Russian market you see also people from Uzbekistan and so on. Market behavior. All such conversations. I mean the style, the style of Moscow changed.

D:

Yeah but then you have to understand, compare to Europe, Russia is the last country with open borders. And then of course because of the high corruption, you don't have to have a privilege to work and everything can be handled.

I:

Okay, so the movie you made in the Netherlands; can you even imagine that you would make such a movie in Saint Petersburg?

D:

We can make those migrant movies, but I am not sure if we can do it with Russian money. But of course it will be another movie. And at the same time I am not sure that we can really...

I:

Okay, so for example, you want to make a movie like that in Russia, are there some institutions where you...

O:

No, I don't know. And yes it is really difficult to work with such issue. In our movie *Songspiel* we took Russian situation and bring it to Holland, to the Dutch situation. Not so directly, but we've brought some elements and brought some atmosphere maybe. We show, in our movie we show how it function in Russia and how it can function, someway, in the future in Holland.

I:

Ah okay, so I want to go deeper on this movie now, because I am really interested in how do you do research for a project like this? Where do you start and what is it you want to know before you start with this movie?

D:

It is actually, it is an artistic research and it is no school. But we've been to the Netherlands many times and talk to people. And have much to read.

I:

And who wrote all the text for the movie?

D:

I did.

I:

And someone translate it to Dutch?

O:

Of course.

I:

No okay, I was wondering if you used a Dutch person to write it.

O:

No, no, no.

I:

Because when I was watching the movie, it was lot about deportation, terrorists, extremist; words like that... in Holland it is really a bad thing to say or call it like that. So I was wondering; did you make it extreme on purpose?

D:

Yeah, of course. It is an extreme version.

I:

Okay, so the way people talk about those migrants in the movie is now the situation in Russia?

D:

I won't say it is completely Russian, but it looks like it. There is also a general spirit in it.

O:

Yes of course, it is a manipulation. Manipulation is also really popular in Russia. It is known that we are under manipulation; it's from the Soviet time.

D:

We have more than 25% of the people that is non-Russian. It is really difficult to separate. They are called all blacks.

I:

Is the Russian society racist in a way against those migrants?

O:

No, it is about strangers.

D:

No, actually, I agree. If you check it more carefully on criminal records, they are mostly Russians. At the same time, you know, it is a really different politics. On the one hand they are trying to disciplinant them and actually control. The government sees the migrants as a kind of danger to power. But on the other hand they also like to use these guys. They rather have a Russia for Russians or a Russia for locals. The citizenship is based on nationality, the idea of an empire.

O:

Yes, we have this slogan; Russia for Russians.

D:

Yeah, but power doesn't use it.

O:

Of course not, no. But all people who are using this slogan are always thinking about the empire.

D:

Yeah that's the problem. I don't know where this Russia is, where is this Russia for Russians? We have many migrants.

O:

It's clever nationalism.

D:

Yeah, it is extreme racist you know. That Russia embraces all these countries.

O:

Yeah, but at the same time... Russia for Russians, that's a feeling, really strong.

I:

Yeah, a together we are strong feeling.

D:

No, it's not together. It is Russia for locals. Locals are people who live here for a few generations. Maybe the migrants, in 50 or 70 years, they are also kind of locals. I just don't know.

I:

Okay and a question directly to you, because you are the director of the movie, what is the overall message you want to send to the Dutch people and the Russian people?

O:

The Russian people, the Dutch people. I think I told you already. Because our idea is to show how it could be, in the future. And we have finished our movie in the beginning of March, and we've had some kind of premiere in the middle of March. And in that time everybody was so... some people say: why you are saying that it can happen in the future? We already have it. And it was like a joke and ever ha-ha-ha. But in March everything changed.

D:

What changed?

O:

Our film is getting true.

D:

What?

O:

We've discussed it. A lot of people think like this.

D:

No, I don't think so.

I:

Do you think there is a big difference between the way people treat migrants in the Netherlands and in Russia? And what is the difference?

O:

I believe that you, in Holland, have this idea of equality, but we, the Russians, unfortunately, lost it. We've had it, but we've lost it. And it is very difficult to keep it or get it back, you know. This migrant is actually the same person, human being, as you, but for normal people here it is something impossible, something unnatural. So there is a big difference and a big distance between them. In our society it is very common. Normal people don't believe that the migrants are alive. They look at them like dogs and the migrants don't think that normal people are alive too, that is a big problem. Everybody looks at each other like they are lesser people.

D:

It is starting to destroy. Because they are saying: look at migrants, they work, they don't drink, they don't steal, they keep their traditions alive. And look at Russians; they do all bad things, they destroy themselves.

O:

So they are not real human beings, they are good examples.

I:

So they look at each other like they are less. So, to end this interview I have one last important question for you. When you watch television or read the newspaper, do you see a lot of articles or news items about migrants?

D:

Sometimes.

I:

Okay, and what is the overall message? Are those positive or negative? Or does it depend on what happens?

O:

It always depends on.

D:

There is sometimes good journalism.

I:

And do you find discriminated voices in the media?

D:

First of all, we are not so much watching it. But I think it mostly depends on the kind of media, but of course, I am quite sure that if you watch it carefully of course it is mostly negative news. But if you go a little bit deeper, than I would say diverse. So it very much depends. But then again, if you want to compare it to Holland, I think yes, the negative messages are much higher.

I:

Okay, well thank you. Do you have some questions for me? Or do you have the feeling you haven't told something important right now?

D:

Well, no, for us, the most important thing... is that we produced a film and developed scenario and discussed with museum. Then we've screened it and it was a high responds. But we've put it online and we didn't get any views. For us it's another question, it really confirm our feeling. But I don't know how we can connect with those people with film and culture.

O:

I think people read it like just a piece of art. Or maybe they can't recognize themselves, the normal people.

I:

Well, in Holland there are a lot of movies and news items about migrants and we've discussed about it a lot in society. So everybody is really tired of hearing it, I think.

D:

Or maybe the problem is that the film is too much about art.

O:

Yeah, maybe.

I:

That can be problematic. So, maybe, for the record, you have questions for me? Do you understand what I am going to do now with this information?

O:

So, tell me, what are you going to do ha-ha.

I:

Well, I am going to type it, I am going to read and I am going to analyze it, ha-ha. And in December it will be actually finished, I hope. Then I will contact you again!

